

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

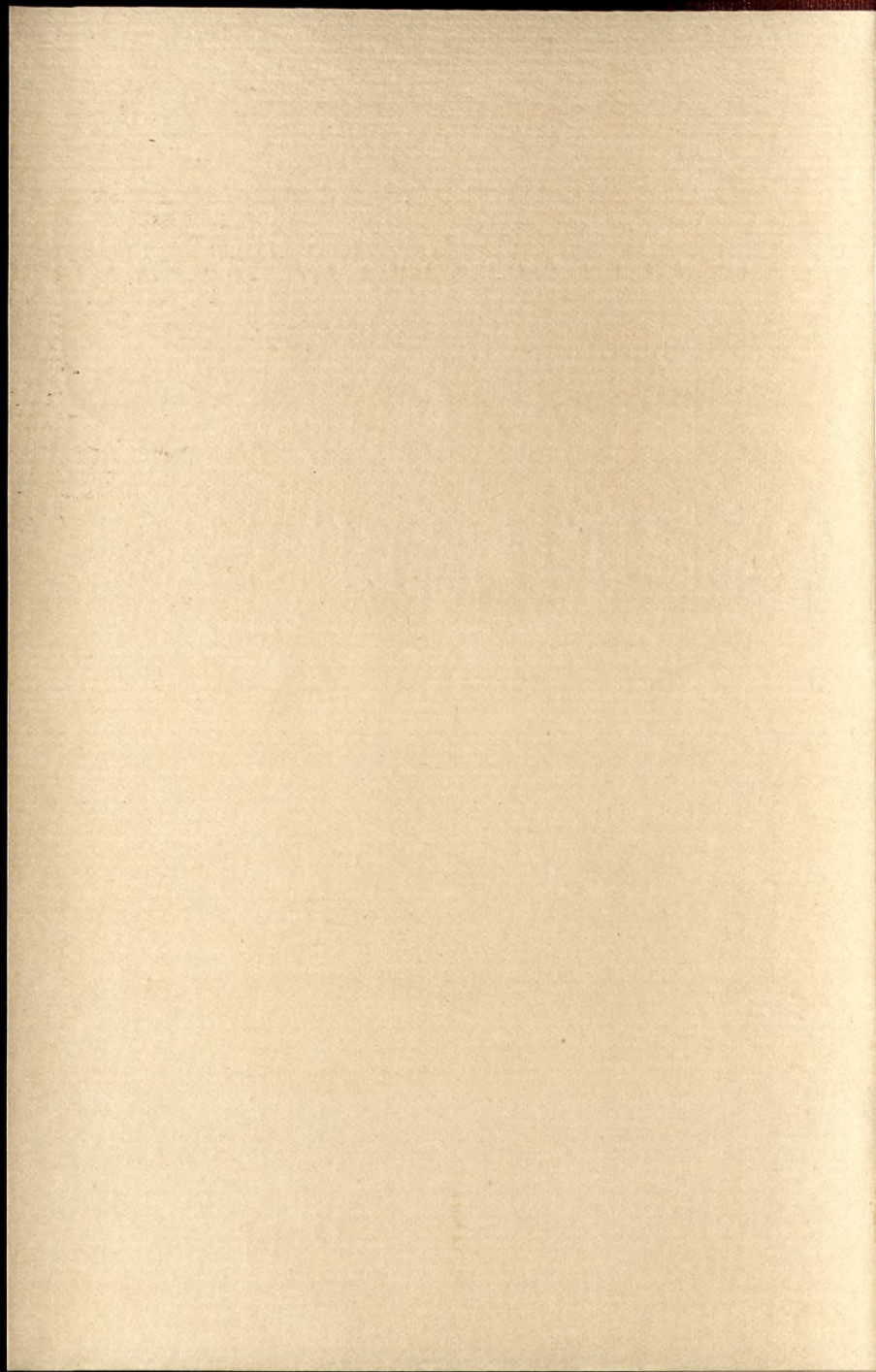
Bökt. Sahberg
1183 19¹⁵/₃00.

FRÅN
FINLANDS
SISTA ÅR

P · NORDMANN

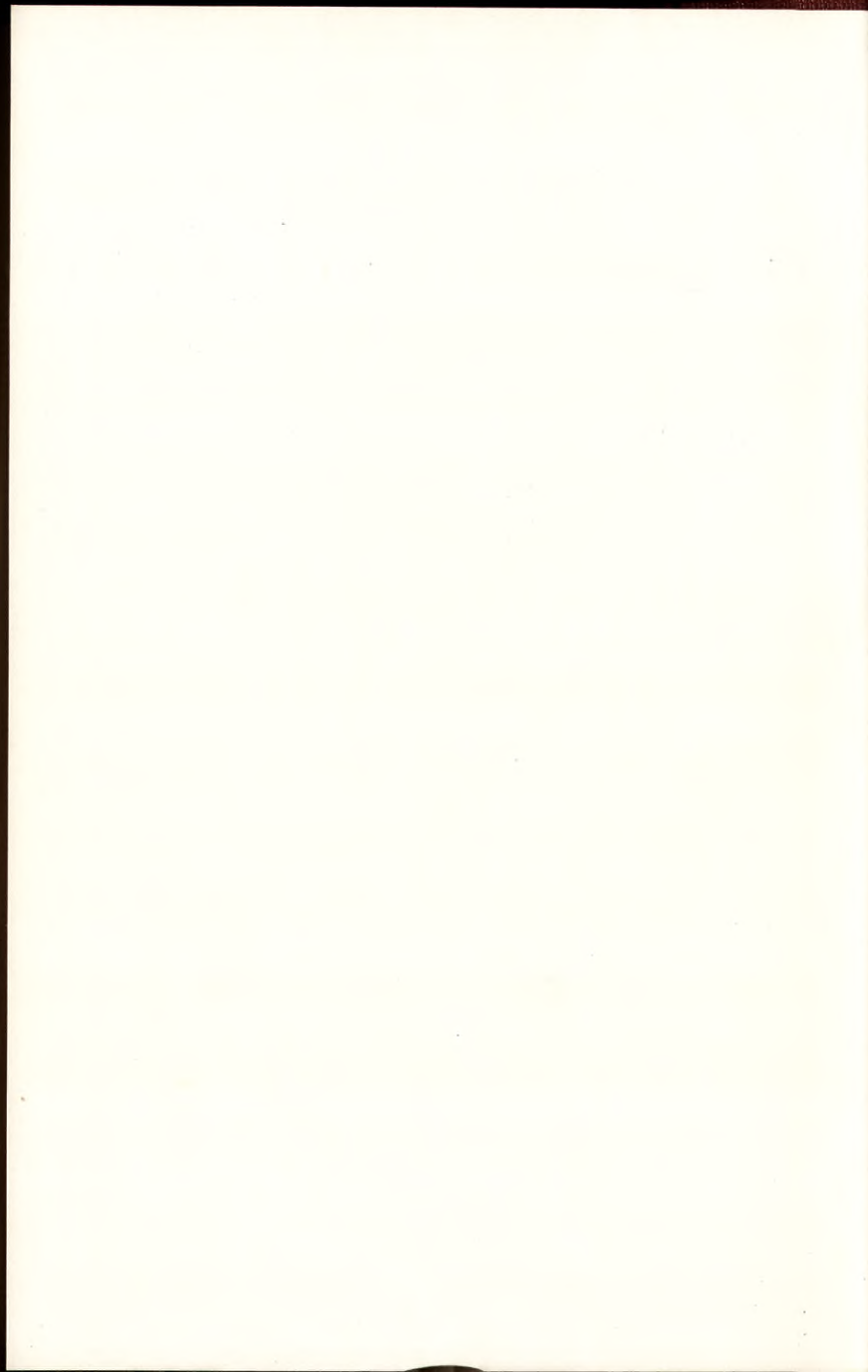

FRÅN FINLANDS SISTA ÅR.

Tala, så länge du får,
skrif, medan dager rår.
Talande röst blir stum;
grafvens gömma är skum.

P. NORDMANN:

Bilder och blad

Från Finlands sista år.

Helsingfors, 1900.

HELSINGFORS

Tidnings- & Tryckeri-aktiebolagets tryckeri

1900.

Årets första dag.

imlen är mulen, Finlands jord frusen
och bar.

Den första dagen af seklets sista
år har randats. Det är en söndag.
Lyckliga människor plär man kalla söndagsbarn.
Låt se, om äfven 1899 blir ett söndagsår!

Hvad säger almanackan? Jo, att solen
gått upp 7 minuter öfver 9 och skall gå ned
klockan 3. Det blir icke mycket värme och
ljus från en vintersol, som ser snedt ned på oss.

I den lilla årsboken läser jag vidare öfverst
på första sidan »Gif, o Jesu, fröjd och lycka!«
Det klingar hoppfullt och varmt. Skall bönen
blifva hörd, eller skall det åter besannas, att
»Lyckan kommer, lyckan går, sorgen öfver
glädjen rår«?

Nå ja, vore jag präst i dag, skulle jag lika fullt predika öfver almanackans text. Den är lånad från den gamla psalmboken, men denna har i sin tur hämtat tanken ur det trängtande människohjärtats innersta djup.

Dagens lösen är: lycka till godt nytt år! De orden hafva miljoner män och kvinnor otaliga gånger upprepat. De hafva tryckt hvarandras händer och med litet glans i ögat sökt förgylla den slitna frasens stämpel.

Ja, alla vilja vi hafva del i lyckan och gärna unna vi den åt andra, men är verkligen den lycka, som lifvet består, någonting så stort, att hon hinner till vid en fördelning bland så många? Hvilka skola blifva lottlösa?

Finlands folk vet ju, att sagornas Sampo, den underfulla lyckokvarnen, redan i forntiden slogs sönder; få och fattiga voro de spillror vågorna drefvo i land vid våra kulna kuster. Hafva de trampats under fötterna och malats till stoft i städernas slitande äflan, så hittas kanske andra i ödemarken vid foten af istidens flyttblock eller på brädden af vemodets källa, där denna sakta väller fram ur de eviga skogarnas dunkel och djup.

Låt oss söka, söka!

Finna vi ej några lyckosmulor för egen räkning, så låt oss ändå streta som myror,

en för alla och alla för en, och i stillhet bygga vår gemensamma stack högre än förr och under arbete liksom hvila hålla oss beredda att försvara dess ingångar. Kommer en ovän vandrande och sparkar med sin tunga fot till vårt kära näste, då rusa vi ut för att åter samla ihop de spridda barren och kvistarna, och sen börja vi åter bygga, bygga dag och natt, så länge blott en enda myra finnes kvar af den gamla stacken.

Den femte februari.

Från hem och skola, från landsbygdens lugn och hufvudstadens bullrande äflan gå i dag alla medborgares tankar en-dräktigt tillbaka till minnet af sägner-nas store skald.

Runeberg! Hvilken klang ligger ej i detta ena ord.

Det är icke blott ett aktadt borgerligt släktnamn; det är vordet till en mäktig lösen för Finlands folk. Långt bär dess ton, starkt svarar dess eko!

Och hvadan denna kärnstarka kraft? Svaret är lika känt som namnet är kärt. Joh. Ludv. Runeberg öppnade som den förste folkets blick för hemlandets tjusande fågring, han skildrade fädernas tunga tysta arbete och äro-

fulla strider, han sträkte ut sin vigda siarehand mot ett nytt tjusande framtidsperspektiv. Han sjöng fosterlandet in i våra hjärtan.

Redan tvänne generationer af Finlands folk hafva i skaldens diktning sökt och funnit vederkvikelse, utan att hans tankars klara källa sinat eller grumlats af mästrande kritik. Likasom skiljemynten i handeln slitas och prägeln förlorar sin skärpa, drabbar samma öde småpoeternas hvardagsfraser, upplockade vid randen af diktens allfarsväg. Men det guld, som upphämtats ur djupet af ett brinnande fosterländskt hjärta och som provfats, härdats och formats i den äkta konstens ässja, det bevarar sin glans för alla tider. —

Det var en gång en fattig man, som kom till en rik konung. — »Tag det dig lyster«, bjöd denne. Den fattige stod länge tveksam. Sist sade han: »Herre, valet blir svårt. Allt hvad du äger är skatter för mig. Låt mig därför stanna hos dig och njuta af alla dina rika håfvor, då får äfven jag kalla ditt land för mitt, kalla det vårt land«.

Svårt är ock valet, om det gällde att uttaga den yppersta pärlan ur Runebergs sångskatt och ordna de andra efter deras inbördes värde. Törhända lyser *en* dock nu klarast — »Vårt land«. Endast en sådan dikt, byggd på

ett folks passionshistoria samt mättad af kärlek och poesi, har kunnat växa ut och förblifva en verklig folksång.

Hvad lofvar oss framtiden?

Det många ana, men ingen vet. Runeberg sjöng, att hoppets planta, omstrålad af fröjd och ljus, skall gro upp ur den jordmån, som är vår kärlek. Och vår kärlek, folkets kärlek, det är ju slutsumman af individernas sega offervilliga arbete.

De unga växa, de gamla hvila. Arbetet är de vuxnes sak, deras möda och ära. Må de dock minnas skaldens ord: »Såsom svanen i sitt klara sund, så behöfver människan ofta dyka ner i sin barndoms rena minnen för att få stoftet bortsköljdt från sin mannaålders verk samma lif«.

När det politiska lifvet pulserar högt och händelsernas täta hammarslag falla tungt mot lifvets städ, flyger slagget vida omkring. Somt faller oskadligt ned, somt bränner, somt fläskar. Godt är då att låta tankarna dyka ned än i barndomsminnenas rena bad, än i de stora skaldernas fosterländska idévärld och sedan omsätta dem, rengjorda och styrkta, i handling.

Väl firas i dag med blommor och sång, med vajande fanor och tindrande bloss skaldekoningens minne; *bättre* än hyllningen vid

bronsstodens fot är dock att gömma Runebergs toner och ord i sitt hjärta, men *bäst* hedras vårt lands sångare af sitt folk, när det omsätter hans ädla tankar i handlingar och vandrar i hans fotspår fast och värdigt.

„Munter“.

Den 18 februari.

ett konstverk får ej innehålla något, som ej tjänar till att uppenbara dess idé. Denna estetiska kompositionslag har skalden strängt tillämpat. Hela dikten igenom framstår hjälten som en trygg, envis, fåordig finne. Han är mera en handlingens än ordets man. Men bryter han tystnaden, sker det i korta, kärfva uttryck, hvilka träffa hufvudet på spiken. Kontrasten mellan hans namn och sinnesart bidrager blott till att dessa ömsesidigt framhäfva hvarandra. Det är en fin ironi af författaren att kalla den som slet och led, som blödde och dödde för andra, för — Munter.

Hjältens karaktär återspeglas på ett ypperligt sätt i hans handlingar, och dessa fram-

stå i klar belysning mot bipersonernas mörka inaktivitet.

Bland de tillfällen, där Munters uppträdande framkallar en stark dramatisk effekt, må särskildt framhållas det, då granaten från det fientliga lägret inkastas i den till rådplägning samlade finska krigskonseljen. Munter, som händelsevis står på post, fattar genast situationens allvar och handlar utan att blinka.

Andra mindre snabbtänkta och offervilliga hade kanhända tillgripit mindre riskabla åtgärder. Sålunda kan man föreställa sig, att konseljen, innan den satte sig, hade kunnat afgifva en välmotiverad skriftlig anhållan till de fientliga battericheferna, att desse icke mellan drabbningarna skulle handskas vårdslöst med artilleripjeser, som mellan herrarne kring bordet och bland skrifdonen kunde åstadkomma oordning, ja hvarför icke förorsaka stora plumpar i själfva protokollet.

En annan utväg hade ock varit att, efter det granaten manifesterat sig, utfärda en protest mot densamma eller genom en dagorder fordarsammast anmoda rätte ägaren att själf afhämta sin förflugna lösegendom. Detta tillvägagående hade dock blifvit en illustration till satsen *periculum in mora*, ity att ett ringa dröjsmål vid resolutionens affattande skulle inne-

burit en bestämd fara. Det visade sig ju ock, att granaten icke blott fräste, då den var stadd på inkommande, utan snart nog krevvade. Det var kännedommen om granatens inneboende expansionskraft, som ledde Munter att, ehuru opåkallad, ingripa och i största hast vråka ut den ovälkomna gynnaren.

En svag möjlighet hade det sist varit, att, om äfven granaten sprungit sönder i salen, ingen af de närvarande blifvit sårad, ty mellan de sittande konseljledamöternes armar och ben fanns det sannolikt tillräckligt många utgångs-portar för de kringflygande skärfvorna. Denna synpunkt lämna vi emellertid därhän.

Munter, om hvilken skalden säger, att han var »karl i början, karl i slutet, van att handla, ej att pråla, van att sakna, van att tåla«, griper, såsom nämndt, in i rätta ögonblicket och blir därigenom styckets obestridde hjälte. För honom träda krigskonseljens dådlöse ledamöter tillbaka eller, rättare sagdt, blifva sittande vid rådsbordet.

Ett mindre kompositionsfel har skalden emellertid låtit komma sig till last, däri att han ej i en senare strof meddelar något vidare om deras förhållande. En byskolmästare, som i barnaenfald studerar dikten, kunde måhända häraf få den föreställning, att konseljen ännu

sitter. Hvilket är platt otänkbart efter en så stark knalleffekt.

Emedan den följande strofen på det intimaste sammanhänger med det föregående — detta kallas estetisk konsekvens —, och dessutom har ett visst allmänt moraliserande intresse, anföra vi den i dess helhet; den lyder:

*Kunde världen oss betala
våra bistra dar och nätter,
ägde de ett språk att tala
Finlands genomblödda slätter,
kunde härens fanor säga
hvad en Munters likar väga,
mången med galon på rocken
fick då buga för en tocken.*

Skalden vill i dessa ord tydligen framhålla: å ena sidan, att den som, utan tanke på stundens fördel eller utan fruktan för eget lif, handlar som plikt och samvete bjuder, står främst, vore han än den siste i ledet, samt å den andra sidan, att, om äfven guldgaloner medföra en viss styfhet i rock och rörelser, de dock ej kunna utgöra okufliga hinder för en bugning inför den sanna förtjänsten och det rätta modet i den rätta stunden.

Munters död åtföljes följdriktigt af hans

begrafning. Vid denna enkla akt officierade summa 10 personer. De fleste namngifvas ej, påtagligen emedan skalden ej vill slita sönder den sorgens slöja, som täckte deras anleten. Det heter blott: »två soldater gräfdde gropen, fyra stodo vid hans kista«. Vidare nämnas »tre korpraler«, men hvad som afses med tillägget »pengar värda«, framstår ej fullt tydligt. Möjligen menar han, att dessa tre korpraler voro de mest meriterade och således bäst aflönade, hvarför deras närvaro förlänade akten en större högtidlighet. Då vidare 9 stycken af officianterna omtalas på summa tre rader, men åt prästen ensam egnas en half rad, framgår däraf, att denne prästman kanske var själfve öfversteprästen eller en fältprost med öfversterang. Det var således en högst betydande person, som inveg Munter åt förgängelsen. Skada, att hans namn vandrat samma väg!

Tomt och dystert måste det hafva känts i den finska armén vid underrättelsen om den kække Munters bortgång. Han var, så vidt man vet, på sin tid den ende specialisten i konsten att med händerna kasta ut granater. Trygg hade han ställt sig mot faran och med sitt varma bröst uppfångat de dödande granatskärfvorna. Han förstod sig ej på att bida

eller dagtinga, utan gick i döden för att andra skulle få lefva.

Allt detta har skalden på ett i sanning mästerligt sätt pointerat, och i samma stil slutar han sin vackra verklighetsteckning, då han utbrister:

*Heder öfver honom, heder
öfver krigarn där han gömmes!
Mannamod och mannaseder
akte, att hans namn ej glömmes.
Inga slafvar trampe kullen,
där den tappre bor i mullen,
nej, en ätt af gamla stammen
skydde ständigt grafven. Amen!*

Detta bildar ett uttryck för den sjätte och sista kompositionslagen, som bjuder, att konstverkets afslutning skall öppna ett perspektiv mot den oändlighet, hvarpå hvarje konstverk hänvisar.

Skall således äfven ätten af den gamla stammen sökas blott i det oändliga?

Stor-Klas och Lill-Klas.

Den 2 mars.

Stor-Klas hade arbetat sig upp och blifvit en riktigt mäktig storbonde. Tio fogdar, hundra drängar och tusen pigor bugade och nego, hvarhålst han, iklädd sin kända fina räfskinnspeles, for fram öfver sina vida ägor.

Grannen Lill-Klas var en gudfruktig, fattig arrendator. Han skötte sin jord, så godt han kunde; gjorde dumheter ibland, men blef vis af skadan. Han brukade säga: »bättre lycka nästa gång; hej hoppсан, alla mina hästar, den raka vägen är den bästa!«

Så kom en dag en ny kronofogde till socknen. Det var en stor och morsk karl, som gärna ville befalla och råda öfver bönderna. Han gick genast till Stor-Klas och sade listigt:

— Käre, jag har hört, att du är en skicklig man, som kommit dig högt upp i världen, men vill du klifva än högre, måste du lära dig flyga. Det är en fin konst!

Och Stor-Klas log, satte sig och kallade sina kunnigaste fogdar och drängar till råds och hjälp, och så slöjdade desse åt sin käre herre ett par stora näfvervingar. Dem fäste de stadigt vid hans axlar utanpå räfpelsen. Sedan buro de Stor-Klas upp på ladugårdstaket, och där drog han själf på storstöflarna och satt och väntade på den rätta stunden och lämpligt väder.

— Nu kommer rätta ögonblicket, sade Stor-Klas och började långsamt flaxa. Blås, blås bättre, Kajsa!

Och hushållerskan gamla Kajsa och alla de hundra drängarne och de tusen pigorna, som stodo nedanför ladugården, började nu blåsa och flåsa, så att kinderna stodo runda som röda klot, och så blef det förstås väder af.

Stor-Klas tog ett väldigt skutt och nu bar det i väg med hvinande fart, men det gick hvarken uppåt eller framåt, utan ned mot backen, så det brakade i buskar och gammal bråte.

Aj, aj! Tjänarena sprungo skrämde om hörnet för att se, hvart husbonden tagit vägen. En af fogdarne påstod sig hafva hört Stor-Klas

ropa på resan utför: »nu sku de gått bra, bara jag haft stjärt«, men det hade ej de andra hört.

När folket kom fram till buskarna och bråten, funno de genast storstöflarna och den söndriga räfpelsen, men inte ett spår af den väldige Stor-Klas själf. Det var förunderligt!

Några suckade öfver husbondens sorgliga ändalykt, men de flesta förargade sig och sade: »Här ha vi fått stå i kölden och blåsa väder, och då det gällde flyga, så for herrn sin kos«. Endast gamla Kajsa, som förr haft äran bära in té och tidningar till husbonden, och några trogna sytningsgubbar stannade kvar på platsen och började plocka ihop bitarna af pelsen och näfvervingarna, ty Kajsa sade:

— Tålamod, kära gubbar, tålamod, kanske få vi ännu lif i Stor-Klas, bara vi lappa ihop bitarna af pelsen!

När kronofogden fick höra, huru det gått med Stor-Klas, och att socknen hade en storbonde mindre, grinade han, så att mungiporna sträckte sig upp under öronen. Därpå klef han i väg till Lill-Klas.

— Hör du, Lill-Klas — sade han — jag är nu vid godt lynne och vill roa mig litet. Jag ämnar spela och du skall dansa efter min pipa. Hej, gör du det vackert, skall jag lära

dig flyga på rätta sättet. För resten har du att lyda, när jag befäller.

— Vet hut, herre! utbrast Lill-Klas, och vände kronofogden ryggen.

När ryktet kom ut om hvad Lill-Klas sagt, hurrade folket, där han gick fram, och alla dörrar öppnade sig för honom. Men kronofogdens näsa växte, så att den till sist icke mera rymdes i socknen.

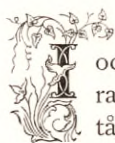

Gamle Nygård.

Den 19 mars.

och utanför hufvudstadens bangård myllrade det af folk. Det första af de tre tåg, som skulle föra den stora deputationens medlemmar till Petersburg, stod inne på spåret, klart till affärd. Nu gällde det att skaffa sig plats. Väntan på denna stund hade varit lång.

Efter att jag på första lediga soffå i en andra klassens kupé nedlagt min resväska, trädde jag åter ut på perrongen, för att bjuda några följande vänner farväl. Medan jag passerade förbi en grupp allmogemän, föll min blick på representanten för Närpes, Johan Danielsson Nygård. Hufvudet högre än allt folket, stod

han där småleende med händerna instuckna i byxfickorna.

— God kväll, Nygård, yttrade jag med ett handslag, nu få vi då äntligen ge oss i väg!

— Ja, det kan nog vara på tiden.

— Hvar är pelsen? Skall Nygård inte taga den med?

— Behöfs inte.

— Jag har flere gånger vintertid varit i Petersburg. Där är alltid grufligt kallt.

— Jaså, men jag, som är ung, fryser inte.

— Så, så, men jag tycker, att det ser ut, som om Nygård skulle gå på 60-talet.

— Efter några månader börjas 80-talet. Farväl, herre, nu ska vi ge oss i väg.

Nygård steg raskt upp i en vaggon, och efter några ögonblick hade äfven jag intagit min plats. Lokomotivets långa hvissling skar genom luften, och tåget, de många förhoppningarnas tåg, rullade i väg. —

De minnesrika dagarna i Petersburg, tillbragta under växlande känslor af hopp och misströstan, hade omsider nått sitt slut. Vi hade sist fått det beskedet, att vi kunde resa i fred och att man icke var ledsen — — — Deputationens medlemmar samlade sig åter —, nu till affärd efter oförrättadt ärende.

Åter fick jag sikte på Nygård, där han

stod med händerna i fickorna och lutade ryggen mot kakelugnen i väntsalen. Men log gjorde han ej, utan de grå ögonen sköto bistra blickar.

— God kväll, Nygård, hur står det till?

— Åh, tackar som frågar; kroppen är nog frisk, fastän själen sjukas.

— Har inte pelsen saknats?

— Nej.

— Hvad tycker Nygård om det stora Petersburg?

— Stationshuset här är inte större än det i Helsingfors; jag tyckte bättre om det.

— Men själfva staden?

— Vet inte; det var mörkt, då jag gaf mig i väg från kvarteret hit.

— Nygård har väl ändå varit ute och spatserat? sporde jag med ökad nyfikenhet. Men svaret lydde:

— Jag kom hit med Närpesboarnes skrifvelse, det var mitt ärende; men som jag inte fick lämna fram den, reser jag hem, förstås. Farväl!

— Stopp litet, hvad har då Nygård gjort under de tre långa dagarna här?

— Suttit inne och bidat. Petersburg angår mig icke. Se så, farväl en gång till!

Den gamle gaf mig ett handslag och gick.

En af hans kamrater, som såg min förvånade min, hviskade menande:

— Nygård är en riktig kärngubbe. Han vet hvad han vill. Från vårt kvarter har han icke rört sig ur fläcken.

Censorerna i Rom.

Den 4 april.

Att teckna förhållandena i Finland år 1899 och glömma censuren, det vore detsamma som att måla ett höstlandskap utan grå färg, att kalkylera om raserandet af ett hus och utesluta arbetarens konto, eller att för barn berätta sagan »om gubben, som skulle tjära månen«, och glömma pytsen och sudden. Det går rakt inte!

Som emellertid ämnet är lika så vanskligt som institutionen ohistorisk, vill jag ställa mig tvärt på historiens fasta grund och efter Ernst Wallis citera hvad han yttrar om Roms högt uppburne och ansedda censorer. Han säger:

»Censorernas ämbete var af vikt för undertryckandet af allt, som kunde anses hafva farlig inverkan på ande och seder, samt där-

jämte egnadt att förhindra framträdandet af sådant, som genom sin ovanlighet kunde höja sig öfver det häfdvunna måttet. Det är klart att den enskilda friheten inskränktes genom en ämbetsmakt, som lämnade så stort rum åt innehafvarens godtycke, men å andra sidan var denna ganska verksam att uppehålla ordning och tukt. Att censorerna understundom brukade sin myndighet strängt och med afseende på sina enskilda åsikter, är troligt; men för ett samhälle, där styrelsens styrka berodde på upprätthållandet af en god ande bland den ledande klassen, var censorns af intet bundna uppsikt öfver medborgarnes vandel nyttig, om ej behöflig. Och man torde i allmänhet få antaga, att censorerna vid sina åtgärder uttryckte den upplysta allmänna meningen hos de ledande männen eller, bestämdare sagdt, hos *senaten*.

Sannerligen, dessa ord äro så allmän-giltiga och vackra, att de ej borde få glömmas! Ja, likasom den första franska revolutionsförfattningen inleddes med ett uttalande om människornas rättigheter, borde det citerade intagas såsom första hufvudstycket i en ny reviderad upplaga af pressförordningen. Den passar äfven i detalj alldeles förträffligt för oss, ty en landsfaderlig regering måste ju hafva funnit, att dess plikt är att uttrycka den upp-

lysta allmänna meningen på samma gång det är af vikt att undertrycka allt, som genom sin ovanlighet kunde höja sig öfver det häfdvunna måttet.

Att det konservativa finska folket är konservativt, är förvisso indisputabelt. Den stora massan af folket vill behålla och bevara hvad det äger och söker därför bekämpa reformer, påbjudna ur en viss annan synpunkt, högre än det med sitt dumma bondförstånd begriper. Men svärmarena, orostiftarena, nyhetsmakarne borde — — — —

Nå ja, i Finland förekommer, Gud nåde så visst, en *censura librorum*, men fastän liber betyder fri, få orden icke öfversättas med fri censur.

Vårt fattiga land är ock ymnigare välsignadt med censorer än det rika Rom. Den eviga staden bestod sig tvänne; i Finland vaka ej mindre än 39 öfver tidningarnas timliga väl. Patricier, d. v. s. adelsmän, förekomma dock — på något undantag när — ej bland dem, utan samtliga äro borne plebejer.

Af deras föregående kan man ej sluta till hvilka kvalifikationer, som fordras af en sannskyldig censor, ty från mångskiftande barnor i lifvet hafva de hamnat in på sitt nya arbetsdryga verkningfält. Hvilka de nödiga

förutsättningarna äro för att med framgång sköta sitt kall är icke lätt att säga. Det måste dock antagas att alla fylla det villkor, att de behjälpligt kunna läsa finska och svenska, såväl fraktur som antiqua-stil. Till könet äro alla maskuliner, och tillsvidare hafva icke kvinnosaksförkämparna upptagit på sitt program att förorda tillsättandet af censorakor.

Beträffande de romerska censorernas tillsättande tillämpades från år 339 f. Kr. strängt den bestämning, att den ene af de två skulle vara en plebej; den ursprungliga tjänstetiden hade redan tidigare från 5 år nedsatts till 1 1/2 år.

I Finland tillsättas censorerna på obestämd lifstid, d. v. s. en människa lefver såsom censor, så länge den tidning lefver han är satt att granska. Det gäller därför att censurera varligt, så att lifslågan flämtar, men ej totalt slocknar.

Öfver ombudsmännen herskar och disponerar en öfverstyrelse för pressärenderna. Om jag vid tanken på dess benämning citerar uttrycket »nomen est omen«, gör jag mig väl ej skyldig till något vanvördigt. Öfverstyrelsen klämmer nämligen efter ombudsmännen och desse prätta i sin tur redaktörer och författare. Dess uppgift består för öfrigt i att mottaga och utdela tillstånd och varningar,

motsvarande annoteringar i kredit- och debetkontot i den inhemska litteraturens nötta svarta huvudbok.

Vid sidan af öfverstyrelsen, men i alla fall ett trappsteg högre upp, sitter hvarje tisdag censurkomitén, en 1899-års produkt, rådgifvande och myndig och alldeles utan motstycke i Rom. I hvilket förhållande denna komité, hvars valspråk icke är Svenska akademins bekanta »snille och smak«, utan »flit är vårt nöje«, står till vår Herre, vet jag ej, men säkert är, att medvetandet om nit och idogt arbete borde skänka tillfredsställelse och erkänsla för detta lifvet och en ljuflig samvetsro i det tillkommande.

Jag återvänder försiktigtvis till gamla Rom och konstaterar sist, att f. d. censorer där ofta utnämndes till prokonsuler och senatorer. Skola vi äfven i Finland komma därhän? Det vore att sätta kronan på verket!

Till en tafla af *N. Edelfelt*.

Den 15 april.

Se flammor röda slå högt mot sky,
där krigets fackla tändt bo och by,
och värnlöst vandrar längs frusna vatten
det vilsna folket i vinternatten.

Så mörkt, så hopplöst! Skall det så bli?
Vill dag ej randas; är allt förbi?

Gif akt, *I sorgsne!* När närmst är faran,
då klingar marschen, då nalkas skaran
med fasta fjät mot det sökta mål,
i dragen hotet, i viljan stål.

Och blicken ljungar så stolt och fri:
Till seger! — Än är ej allt förbi.

*Trumslagar Nord, nyss i striden sårad,
 bär pannan sänkt, af en kula fårad;
 hans kraft är bruten, hans öga matt,
 skönt vore hamna i dödens natt
     och glömma smärta och glömma strid
 i mjuka, svällande drifvans frid.*

*Men Nord har söner; de tu förstå
 att röra trumman och trampa på.
 De slå för lifvet, de gå i lära
 i krigets skola för Finlands ära.
     Och hvirfveln smattrar sin melodi:
     «Framåt, ur vägen, här komma vi.»*

*Slån högt i unge, slån friska slag
 för oväns härar till nederlag. —
 Se natten svinner och dagen randas,
 med trummans hvirfvel ett jubel blandas
     från glesnad skara som stämmor i:
     Det dagas, än är ej alt förbi!*

Första dagen på landet.

Den 6 juni.

vilken jublande känsla fyllde ej mitt tacksamma bröst, då jag åter första gången steg i land vid Nordbo, mitt kära, mitt riktiga hem!

De höga furorna på backslutningen rörde sakta sina barrklungor, och jag tog detta som en första välkomsthälsning. Vid foten af de två väldiga rullstensblocken, lilla Signes Thermopyle, sträckte den gamla snedvuxna björken emot mig sin lummiga famn, och jag skyndade att se åt, om flugsnappareparet äfven i år redt sitt näste inom den splittrade stammen. Den hade det! Nu föll min blick på strandalarna, där de med halfutspruckna löf vänligt blickade ned på »Söderbärg«, den stora strand-

stenen, invid hvilken jag en pingstmorgon sköt en präktig gädda med salongsgevärl.

Nu sprang jag utefter »Strömparterren«, hvars lerslagning och sandfyllning kostat mig så mycken möda, fram till »Skyhög« och »Molnvägg«, de höga hängbjörkarna nedanför verandan, öfvertygade mig i en blink om att deras granne, den af augustistormen topphuggna tallen, ännu stod på sin sviktande rottorfva, nickade åt gruppen af smågranar, »sju gröna bröder«, och stannade för att se, huru långt »människolifven« hunnit klänga sina refvor uppför ståltrådarna. Allt befann sig på sin plats, allt, friskt, doftande i vårgrön helgdagsskrud!

Från verandan lät jag blicken löpa fram utmed sundets glittrande yta ända bort mot »Måshällen« och »Tri mark«, en liten holme, känd från många segelturer. Närmare, vid stranden gent öfver, låg gamle Martins tegellastade skuta, och vid näten nära notvarpstället sysslade hans dotter Josefina Blondina Vatukist-Martin. Denna benämning gaf sig flickan första gången jag frågade efter hennes namn!

Därpå lämnade jag verandan, stötte naturligtvis smalbenet mot den bruna söndriga gungstolens bågmed och sprang uppför vindstrappan för att inventera mitt sommarlösörebo. Där fick jag genast sikte på metspöna med

sina rostiga krokar utmed ena långväggen, och där hängde de tre abbornäten slaka och torra med spår af fjolårets »höjter» i maskorna. Längst bort i klädesplaggens skumma vinteride återfann jag min trotjenare, fiskarerocken, monterad med oljefärgssirat, och de bruna byxorna, kännspaka i familjen genom olämpligt placerade bomärken af båttjära. Efter att hafva låtit min hand smekande beröra den 25-åriga svarta vinterpaletån, min sista julgåfva i mödernehemmet, skyndade jag att påtaga sommaruniformen, afsedd för friluftslif.

Kragen, manschetterna och hufvudstadsplaggen slängdes åt sidan eller placerades mindre ordentligt än en ordningsälskande kvinnlig hustomte önskat se dem förlagda, men det var icke tid att nu söla. Lifvet och sommaren äro korta, det gällde att taga vara på tiden!

Jag måste ju hasta ned till trädgården för att se, huru eken och de andra träden stodo sig efter vinterns köld och stormar, undersöka, om blommen på bärbuskarna hunnit långt i utveckling och framför allt taga reda på, om mitt faktotum, Viktor From, tjärat båtarna och riggat upp slupen.

Det bästa sparade jag till sist: besöket på gräslindan vid syrenernas fot. — Ändtligen hann jag äfven dit. — Platsen var lika inbju-

dande såsom förr. Nu, nu kände jag mig först innerligt glad, och ordet ljuflighet, ljuflighet klang högt i mina öron! Jag kastade mig rakt i famnen på det mjuka gröngräset, välte flera hvarf rundt, stannade på rygg med benen i vädret, kröp framåt som en hund och strök hals och händer mot gräsmattan samt blef sist liggande framstupa litet andfådd, men mycket lycklig.

Sannerligen, jag tänkte hvarken på politik eller filosofi. Det var ju häller icke någon luggsliten filosofie doktor på fyrtiotalet, som låg bland tufvorna, utan det var en liten 14-årig pojke, som fått lof från skolan, fått lof att lefva en dag utan att »akta kläderna«. Och detta är ändå höjden af jordisk lycka och njutning!

Så kom dock för mig den gamla sagan om jätten Antheus, som återfick sina krafter fördubblade, så snart han famnat sin moder jorden, och jag lekte, att jag var Antheus. Jag riktigt tryckte mig fast vid marken. Jag slöt ögonen och jag kände huru krafterna började växa, växa. — —

— Hör du, jag glömde berätta — ljud plötsligt en välbekant röst vid min sida —, att i brevet omtalas viktiga nyheter. Excellensen har numera fastställt att — — —

Ångestfullt reste jag mig, sträckte ut armarna afvärjande och utbrast klagande:

— Nej, inte i dag, inte i dag — — —

Och jag rullade mig häftigt åt sidan, kröp ihop under syrenerna och gömde ansiktet djupt mellan tufvorna.

Min korta, fria, första somnardröm var slut.

Utkast till en dikt

som icke blef skrifven.

Den 3 juli.

*M*edan midsommarsolen ljusast lyste öfver
bygd och by, och Finlands sorg var vor-
den lång och vemodig som vinternatten,
bragte oss öfver västervågor vapenlöse valde män,
världskulturens frie fanbärare, bud och broderlig
hälsning från Europas folk.

*Det var en skara höfdingar, utsänd af tu-
sen vetandets stormän och stridsmän från tolf
genom gränser skilda, men i tankar förenade
länder. De kommo hoppfulla och trygga, med-
vetna om att kunskap är makt, för att med det
fria ordets rätt och öfvertygelsens blanka vapen
försvara kulturens unga nordbygge.*

Och vi förnummo högt och vi kände djupt, att starkaste man är ej den, som står mest ensam, utan den svage, som, omhägnad af de andligen starkes sympatier, efter förmåga värjer sannin- gens rätt. Folken, ej furstar och furstetjenare, fälla historiens dom; dess bud bär vida; dess svärd hänger öfver allas hufvud.

Löfven falla, men träden stå; individerna dö, men släktleden lefva. Tider, seder, moder, påbud växla. Stoftet flyger för vinden, slagget sjunker till botten, men det rättas frön gro och bära blommor och frukt vidt öfver kulturens härliga tegar. Ve den som de fälten härjar; han bryter mot upplysningens heliga ande.

Gjord gärning mätes efter sina följder, men äfven andra mått märkas. Tankar, uppsåt, vän- lig vilja väga väldigt på Dikes väg. Djupa sår helna sent, oförrätter glömmas långsamt. — Hvad i ett helt folks tacksamma minne gömmas dör aldrig.

Förödmjukelse.

Den 31 juli.

Min vandring denna förmiddag gick genom en tät småskog, som åtskilde tvänne byar i södra Nyland. Ehuru främling på trakten, kunde jag väl taga mig fram, ty stigen var icke villsam. Då den år efter år blifvit trampad af många hundra par människofötter, af hvilka säkert de flesta stigit tunga steg, hade den blifvit hård och nött. Ja till och med på de ställen, där den gick fram öfver bärgsklackarna, såg man tydliga spår efter vandrarena.

Hvad jag tänkte på, då en rad af små grå stugor började skymta fram mellan alarna vid skogsbrynet, minnes jag ej. Måhända genomgick jag i tankarna händelserna föregående kväll.

I den by jag nyss lämnat, hade jag för en talrik åhörarekrets af allmogen utlagt om bildningens fördelar och medlen att nå kunskap; jag hade talat varmt och tyckt mig märka, att åtminstone några lyssnat uppmärksamt och trott på mina ord.

Eller kanske funderade jag på det spörsmål, som ofta tränger sig fram, men som jag icke lyckats tillfredsställande besvara:

— Hvilken är den bästa arten af bildning, och i hvilken mån bereder bildningen människans lycka?

Nå ja, det är en fråga, som är svårlöst, icke därför att man ej kunde gifva ett svar därpå, utan emedan man kan ge för många olika. — — — —

Med raska steg vandrade jag fram, klättrade öfver ett gärde, passerade utmed en nedtrampad åkerren, kröp genom ett halföppet led och stod så på gårdsplanen till den närmaste stugan. Första ögonkastet gaf vid handen, att fattigdomen var en icke tillfällig gäst, utan en stamkund i hemmet.

Trappan, som ledde upp till stugan, bestod af halfruttna bräder och stockändar; en söndrig fönsterruta var ersatt af ett lager pärtor.

I dörren stod en yngre barfotad man, iklädd en oren skjorta och byxor, upphissade

på en rem. Han såg reslig och stark ut, men icke dess mindre gjorde den bedröfliga omgifningen, att jag var frestad att utropa: här saknas en mans arm, som skulle kunna reparera det förfallna. Inga spår efter en ordnande kvinnohand voro heller skönjbara.

En kvinna tycktes dock finnas, ty längre ned på gårdsplanens sluttning framskymtade mellan björkarna en sittande gumma. Henne hade jag först ämnat tilltala, men ändrade plan och gick fram till mannen i dörröppningen.

Jag bad om ett glas vatten, och han bjöd mig stiga in.

— Kommer doktorn från Österby? frågade han, i det han från hyllan vid spiseln nedtog en mugg.

— Ja, men huru känner Ni mig?

— Jag for en gång förbi villan, när som doktorn satt och metade vid grundet, och då sa' en af kamraterna i följet, att doktorn var doktorn.

Därmed var den enkla saken utredd.

Jag erhöll vatten och inledde ett samtal om förhållandena på stället. Mannen, som på sätt och vis var husbonde i gården, berättade, att han efter sin fars död å moderns vägnar skötte torpet och gjorde ett dagsverke i veckan till herrgården. I hemmet funnos för tillfället

blott han och en ung systerdotter; de båda voro arbetsföra, hvaremot värdinnan, som satt där nere mellan björkarna, redan ett par år varit svårt sjuk.

Med kännedom om allmogens tröghet att anlita läkare, frågade jag, om gumman fått någon vård och medicin.

— För två år sedan vid marknadstiden förde jag mor till »klinikan«, och där blef det lite bättre, men när hon sen kom hem, blef det sämre igen.

— Har ni inte skaffat ut medicin?

— Jo, tre gånger. I den bruna flaskan där borta finnes det ännu kvar af dropparna. Men medicinen hjälper inte, sjukdomen är till döds.

Som jag ej hade något att tillägga, steg jag åter upp för att fortsätta vandringsen.

Den unge husbonden följde mig ut; vi samtalade smått om årsväxten och närmade oss därunder platsen, där den sjuka satt. Jag hälsade, och hon besvarade hälsningen med en nick.

Så sjönk hon åter ihop. Det såg verkligen ut som om sjukdomen skulle »gå till döds.« Gummans kropp var till ytterlighet afmagrad. Det grå håret hängde i oordnade testar ned öfver de fårade anletsdragen, och

händerna hvilade slappt på den söndriga bastmatta, på hvilken hon satt.

Jag gjorde, som man brukar, några enfaldiga frågor: Huru står det till; är det klennt med hälsan?

Gumman svarade kort, utan att se upp; det föreföll som om jag stört henne eller åtminstone visade hon sig alldeles likgiltig för mitt tal. Jag skyndade därför att tillönska henne bättre krafter och bjöd farväl.

— Här går vägen, yttrade husbonden, då jag af misstag styrde kosan åt orätt håll, om doktorn —

Gumman på mattan spratt till, rätade med oväntad kraft på sin hopsjunkna kropp, och vände hastigt hufvudet åt den sida där jag stannat.

Det glimmade varmt i hennes grå ögon, och i det hon sträckte den vissnade handen mot mig, frågade hon med darrande stämma:

— Kanske kan *doktorn hjälpa* mig?

— — Doktorn hjälpa?

Hvad de orden skuro mig i hjärtat; jag nästan förbannade min titel, ty där stod jag i sanning en stackars »doktor Hjälplos« och kunde ej få fram ett enda ord. Skulle jag för denna döende gamla kvinna börja förklara skillnaden mellan vetenskaperna och fakulteterna?

Jag låtsade ju vara filosofie doktor och ägde ej så mycket filosofi i behåll att jag kunnat reda ut, hvad jag egentligen var!

Medan jag fåfängt sökte efter lämpliga uttryck, kunde jag ej slita min blick från gummans ögon, ty däri afspeglade sig så rörande hoppet om hjälp.

Kanske trodde hon att jag, läkaren, funderade på arten af hennes sjukdom och därför dröjde med de goda råden.

Då kom sonen mig till undsättning. Han trädde emellan och sade kallt och afböjande:

— Mor, doktorn här är inte en så'n doktor, som botar sjuka.

Gumman vände långsamt bort hufvudet; hennes vissnade kropp sjönk åter samman. För henne fanns ju intet hopp; sjukdomen gick till döden. Med tysta dröjande steg började jag min vandring. Jag tänkte: den bästa art af bildning är den som kan bereda andra tröst.

Då jag vid gärdet tog afsked af sonen, yttrade han:

— Nå, doktorn kan väl åtminstone säga, huru ska det nu gå med Finland?

Svarslös och med sänkt hufvud smög jag mig bort.

Ur salig Finnemans kvarlåtenskap.

Den 9 augusti.

För några dagar sedan emottog jag nedanstående oväntade och mindre vanliga bref.

Högt ärade Herre!

Under korsband öfversänder jag till Eder en papperslunta, funnen bland nyligen aflidne Kamrer Amos Amandus Finnemans relativt värdelösa kvarlåtenskap. I egenskap af god man och fordringsägare i boet ber jag Eder gunstbenäget genomläsa pappren. Den aflidne kallade dem i listiden sina egenhändiga manuskript; om detta innebär ett loford, begriper jag ej. Jag är possessionat och ingen lärd man och tycker ej om att skrifva långa bref.

Som jag sett, att Ni med en viss käckhet tyckes anfakta den läsande allmänheten med uppsatser och böcker, har Ni antagligen förbindelser med flere tidningar. Kanske vill och kan Ni därför till någon slags redaktion inlämna några bitar ur salig Finnemans manuskript. Jag har läst endast första och sista sidan i bundten och tycker, att detta ej är så rart, men det behöfver Ni ej anmäla, så få vi genast back.

Skulle vännen Finneman — han var ingen verklig kamrerare utan titeln var bara ett arf från studentåren — hafva skrivit politik, eller gemenheter om oss socknebor, eller utbasunat att jordbrukarne nu hafva goda tider, så begriper Ni väl, för hin i våld, att stryka sådana osanningar, men har han trillat pepparpiller åt andra, så säg bums ifrån, att karlen är död, hvarför ingen varning eller intet ärekränkningsmål vidare kan ifrågakomma. Och tillägg i företalet, att vi socknebor, i stället att fira hans 60:de födelsedag för tre år sedan, då beslöto att sätta en sten på hans graf. Detta har redan skett, och stenen är både vacker och bastant, så nog hållas karlen och minnet kvar för långa tider.

Skulle vidare så välkommet hända, att honorars-betalning utfölle, ber jag Eder per

omgående — jag skrifver så af gammal vana, ehuru jag nog vet, att det intet betyder — sända mig pengarna. Femton eller 20 procent kan Ni taga för besväret. Med största

högaktning och förhoppning
N. N. N.

Efter att hafva genomläst detta bref och satt ett vidhängande 20 pennis frimärke åt sidan, skyndade jag att undersöka manuskriptbunden. Af denna och ett par äldre privatbref, hvilka tydligen af misstag följt med, tyckte jag mig finna, att författaren efter avslutad tjänstemannabana för ett årtionde sedan flyttat ut till landet och där sysslat med jordbruk i liten skala. Att han ägt en viss beläsenhet och en omfattande intressesfär framgår utan vidare kommentarier af rubrikerna på hans efterlämnade skrifter. Jag tar mig friheten anföra dem i den ordning de af salig Finneman blifvit numererade.

— 1 Jämförelse mellan stads- och landtlifvet.
— 2 Förteckning öfver svenska språkets glåp- och skällsord. — 3 Byron med klumpfoten, den elegiske skalden. — 4 En nypa nubb (berättelser). — 5 Kompostläggning vid fyrskiftesbruk. — 6 Finlands belackare i de ryska

bladen. — 7 Kompassens åtta väderstreck jämförda med de 8 guvernörerna. — 8 Göran Magnus Sprengtporten, beskådad i seklets aftonrodnad. — 9 Historien om excellensen som ville, men inte kunde. — 10 Om orlofsedlar och pigor. — 11 Huru idén om perpetuum mobile utvecklats sig. — 12 Separatören, en smuts-samlare. — 13 Misslyckade tulltariffer framkalla ett berättigadt lurendrejeri. — 14 Astrea Demonia (dikt). — 15 Om de förbannade traf-täflingarna. — 16 Idrottsgalenskapen — människoslåktets ruin. — 17 Hälsans evangelium eller tio minuter naken hvarje morgon. — 18 Infall och utfall. — 19 Vattendroppen urhållkar själfva stenen (politisk dikt). — 20 Mitt testamente.

Under förutsättning att denna tyvärr rätt långa förteckning i någon mån väckt läsarens intresse för Amos Amandus Finnemans hittills okända författareskap, publicerar jag här ett par profbitar. Början göres med några aforismer ur hans s. k. »Infall och utfall«.

»Först är människan liten och god, så blir hon större, dum och kär, sedan stark och själfvisk, sist elak och svag. Sådan är lifvets fyra årstiders gång!

Lyckligast lefver den, som lefver ensam; man slipper då att kämpa mot andra än sig själf.

Pengar och lifvet äro människan kära. Hvem vill väl skänka bort det bästa han äger? Nej, nej, det är blott i sagan kungen skänker bort sin dotter och sitt halfva rike.

Förr hissades missdådare i galgen. Nu gömmas de undan i ensliga celler. Samhället älskar ej se officiella utropstecken öfver sin ynkedom.

Den skärf af intresse och guld du offerar för ditt land, det talar du öppet om och förtrönas ej, om andra stöta i basunen till din ära, men de stora och rika offren på husgudens altare inför ditt eget balda beläte dem stryker du tyst och varsamt ut från din lefnads krönike- och kontobok.

Försiktighet är en dygd, men den blir en last, om du tigande flyr, när rätt och sanning afrättas.

Älskar du ditt land? Nå väl, minns då Ibsens ord: »om allt du ger, men icke lifvet, så

är dock därmed intet gifvet«. Och minnes du dem, så handla!

Ju närmare jorden molnen gå, dess mörkare te de sig, ty de afspegla allt tydligare jordens jämmerdalar och höjder. Grå är äfven askans och vemodets färg. Men den blå färgen länkar tanken långt; den är hafvets, himmelns och oändlighetens klara dräkt och symbol.«

Mitt testamente.

Af mina kära föräldrar ärfde jag min kropp och några klädesplagg. Som de senare äfven i mattlappsform äro fullständigt förbrukade och den förra i det närmaste utsliten, har jag f. n. ingen ärfd förmögenhet att disponera öfver. Hvad den under lifstiden mödosamt förvärfvade angår, har mitt lilla hemman genom inlösta borgensförbindelser tyvärr gått förloradt, och värdet af min ringa kvarlåtenskap i lösören torde, ledsamt nog, med ett par hundra mark komma att understiga mina oguldna skulder. När gode männen upptäcka detta, torde de förvandlas till onde, men denna transformation står det ej mer i min förmåga att hindra.

Därest jag fritt kunde förfoga öfver några

tillhörigheter, skulle jag förordna, att de skiftades jämnt mellan min hushållerska, den godmodigt knarrande käringen Beata Strömfors, och min trogna hund. Nu få de hålla till godo med hvarandra plus uttrycket af min tungas och mitt hjärtas tacksamhet, och den är lika som den fattiges armod obegränsad.

Åt mina få, sista, vänner, medlemmarne i vårt trefna lördagstobakskollegium, önskar jag en smula vårsol i lifvets höst och mycket af filosofens resignation i ålderdomens stundande vinternatt. Frid öfver ert stoft, gubbar!

Hvad sockneboarna angår, ämnar jag ej vända mig i min graf, än mindre spöka utanför deras kammarfönster, om de ock i dessa allvarliga tider kifvas och i narraktig afund söka försura lifvet för hvarandra. Gånge all förargelse, skam och skada i tveskifte parterna emellan.

Åt mitt fosterland — mitt gamla, torra hjärta mjuknar upp vid tanken på dess framtid — önskar jag raska män, raka och starka som unga furor och uppoffrande kvinnor, i kärlek sega såsom enar. Måtte alla fullgöra sina gamla plikter mot fosterlandet och söka sig nya. Måtte ingen följa mitt dåliga exempel att i förtid draga sig undan det allmännas tjänst! — Vissa omständigheter gjorde att jag, —

Nej stopp, min gamle Pegasus! Hvert för du mig hän med slokande öron och fuktigt skimmer i ögonvrån. Det passar sig ej för en bevingad springare. Ej till dimmiga sumpmarker, utan uppför breda soliga branter går vår stråt. Upp med hufvudet, krök halsen, sväng stolt på den svajande svansen och slå bakut, så det gnistrar kring ståklädd hof!

Se så där! Det är bra; nu känner jag ändtligt igen dig. Du är såsom förr en yster sprakfåle med spända glänsande muskler och fladdrande man. Det är ett styggt skämt, att du är gammal och orkeslös, en nedrig lögn, att du är ett selbrutet, spattbent ök. Nej, låt det gå i galopp, hej hopp, min springare god öfver stockar och sten, framåt genom skogen och hän bort till den älskades boning.

Ser du vinden, som kappas med dig, blir efter. Solens guldstickade täcke fladdrar högt kring din rykande länd? — Sakta nu litet och far varligt fort. Där blickar insjön fram mellan stammarna; där dofta ros och narciss, och för oss har stranden klädt sig blå af förgätmigejer. Dina frustande näsborrar insuga massor af ljuflika dofter, medan det hårdt och varmt klappar under din breda bringa. Ja, där borta är världen skönast; du kastar redan lystna blic-

kar mot ängens feta klöfver, som vajar så mjuk och lockande söt.

Men du stannar helt i loppet. Du vill ej ner öfver spången; du vågar dig ej längre in i våra minnens heliga örtagård, nå ja — så må vi vända långsamt och styra kosan mot kyrkogårdsgrinden. Den står ju öppen för alla, både för dem som vilja och icke vilja därin, för hela folket. — —

Nej, nu kan det vara nog testamenterad!

Alltså mjukaste tjenare, högt ärade samtid och eftervärld, sjunk i grafven Finland, om du ej orkar lefva, adjö med dig, gamla usla sekel, farväl herr notarius publicus, mån så godt, I gode män, dricken mitt graföl i blåsurt bläck, detta och mycket mera därtill önskar eder jordiskt utblottade, men på minnen rike, triumferande, döende

A. A. F.

I en liten landskyrka.

Den 13 augusti.

ommarsöndagens solsken insvepte mjukt och varmt den lilla röda kyrkan, där den lönnomkransad skymtade fram mellan stammar och löfrika grenar invid vägkorset.

Det var ännu en timme till gudstjenstens början. Inga kyrkobesökare hade ännu infunnit sig. Inga åkdon syntes. Platsen framför landthandlandens stängda butik var tom.

Ensam vandrade jag landsvägen fram mot kyrkogårdsgrinden och fäste med några stift vid anslagsstolpen ett pappersblad. Det innehöll ett kort tillkännagifvande att jag samma dag ernade hålla ett föredrag öfver ämnet »Sista kapitlet i Finlands historia«.

Då jag slutfört mitt lätta värf och stod i beråd att anträda en promenad längs vägen

norrut, nåddes mitt öra af några dämpade orgeltoner. Jag lyssnade uppmärksamt och de vackra ackorden drogo mig närmare kyrkans öppna dörr. Sakta trädde jag in.

Kyrkan var tom. Orgelnisten, som tycktes öfva sig att spela psalmpreludier, såg mig ej, då jag med hatten i hand långsamt vandrade fram längs hufvudgången. Mina blickar hade i ett nu slutfört sin granskning. Kyrkans inre tedde sig om möjligt ännu mer oansenligt än dess yttre. De kalkstrukna väggarnes kalla ytor skulle hafva påmint om ett öfvergifvet grafkapell, därest ej solguldets öfver bänkar och altarrund ledt tankarna in på rätt spår. Det var en fattig landskyrka, tom på alla prydnader.

Då stannade min blick i koret vid några enkla taflor, infattade i gula trälistor. Hvad som täcktes af de matta glasen kände jag nog, men icke dess mindre steg jag upp på en bänk och började långsamt läsa det närmaste af de inramade plakaten. Det var Alexander II:s regentförsäkran till Finlands folk. Innehållet var mig välbekant, men orgelns vemodiga toner manade mig att söka ord, och jag tog dem där de närmast funnos utom mig.

Jag hade just hunnit till slutsatsen »lofvandes att bibehålla alla dessa förmåner» etc.,

då en gubbe från sakristian trädde till min sida och frågade:

— Ska de där taflorna nu tagas ned?

— Nej, hvarför frågar Ni det?

— Åh, jag tänkte bara, om de blifvit för gamla och urmodiga.

— Så länge Finland står och kyrkan icke fallit, skola väl taflorna hänga här. Vet Ni hvad som står där? Skall jag läsa upp det för er?

— Det behöfs inte.

— Huru så?

— Jag var här i kyrkan, då den där taflan sattes dit. Orden kan jag utantill.

— Det har Ni heder af.

— Nej, det är Han, som skref de där orden, som har hedern.

Det förekom mig som om gubben vid min sida blifvit yngre och resligare. Kyrkan växte, blef stor och vacker, orgeltonerna höjde taket, och solskenet förgyllde med klaraste guld de gamla taflornas ramar. Ja, det strålade glans till och med från det gulnade pappret.

Jag hade i Guds hus hört folkets röst. Jag visste, att jag i denna undanskymda bygd skulle tala till förstående medborgare.

Finlands starkhetsbälte.

Tal vid den historiska folkfesten i Borgå.

Den 20 augusti.

Lik musikern som med ett par accord intonerar det stycke som följer, vill jag med några enkla grepp söka anslå de strängar, hvilkas ljud borde harmoniera med festens hufvudprogram och suset från fornborgens gamla furor.

Sedan urminnestider hafva människorna sökt tyda naturens tecken sig till lycka och tröst. Hoppets ögon skåda städse tingen i ljus! När t. ex. skimrande solsken leker kring brudens skära slöja, tolkas detta som leende lycka, men intet missmod vaknar, skulle äfven tunga regndroppar falla öfver myrtenkronans

hvita blommor och gröna blad. Det betyder idel rikedomar, säges det tröstande.

Denna höstsommardag har skänkt oss solsken, och vi skynda att tyda detta såsom ett godt förebud för festens fortgång och slut. Men medges måste, att solstrålarnas lätta guld står i skarpaste kontrast till de tunga, blygrå molnen vid fosterlandets politiska horisont. Vill man kanske därför påstå, att en fest sådan som denna ej borde firas? Nej, icke det! Äfven i nödtider måste man lefva; den ensamme tarfvar sällskap, den betryckte hjälp, och den svage måste stärka sina krafter.

Nu under väntans och ovisshetens tryckande tider faller det sig så naturligt, att vi, söner och döttrar af ett litet misskändt folk, tränga oss tätt samman för att stärka samhörighetsandan, sjunga ut våra känslor och kräfva fram krafter ur de historiska minnenas rika skattkammare.

I våra svenska förfäders gamla gudasaga förtäljes om jättebetvingaren Tor, att han ägde ett underfullt bälte, som — hårdare tilldraget — fördubblade hans styrka. Bildlikt taladt kan man ock påstå, att Finlands folk besitter ett starkhetsbälte, som det sedan månader tillbaka anstränger sig att spanna och värja. För en främling ter sig bältet hvarken starkt eller

skönt. Det består ju blott i en räckta gamla lagar, kedjelänkar lika, häktade samman under loppet af 600 år. Men vi likasom våra fäder i forna led hafva i lust och nöd pröfvat dessas hållfasthet, och vi tro allt fortfarande, att lag skall öfverlefva oss, som den långt före oss blef till.

I bältets ända sitter den stora enkla söljan. Ursprungligen smidd af våra fagra sjöars rostbruna myrmalm, har den — under seklers lopp utsatt för generationers härdande hjärtevarme — förvandlats till hårdaste blåstål. Fosterlandskärleken ville jag kalla den söljan. Ända hitintills har den godt bestått mångt prof och skall väl allt framgent, med Guds hjälp, emotstå hvarje spänning.

Mina åhörare! När ni om en stund får se de historiska grupperna draga eder förbi, så skåden i dem icke blott en uppvisning af mer eller mindre stiltrogna, ståtliga dräkter, utan läggen märke till, att det är våra vackra historiska minnen, som komma oss till mötes med bud och hälsning, med mod och maning från flydda märkliga dagar. Då t. ex. Birger Jarl synes, minnens att hans urbild var mannen, som ock var med, då några dyrbara länkar i vårt starkhetsbälte smiddes.

Det var på denne Birgers tid, som lag-

mannen läste lagen för kung och folk, en lag — seklers bästa arfslott åt oss —, hvari det heter: »Konungen skall vara allt sitt folk trogen och trofast; han skall sitt rike Sverige styra och råda med inländska män samt all gammal lag hålla, styrka och värja, så att ingen olaglighet må gå öfver rätt lag, isynnerhet att ingen utländsk rätt drages in i riket och att ingen lag gifves folket utan dess ja och samtycke«.

Jag har talat nog och kan sluta.

Gäster! De historiska minnenas, Runebergs och genom honom den glödande fosterlandskärlekens stad, det gamla Borg-å, hälsar eder!

Biskopens resa.

Den 1 september.

Långs Södra Esplanadgatan vandrade två ärevördiga senatorer med betänksamma steg. Oaktadt de bemödade sig att samtala lågmäldt, kunde dock herr kanslirådet, då han artigt hälsande gick dem förbi, uppsnappa orden:

— Ja, det är säkert, att biskopen kommer att — — —

Vid nästa gathörn mötte kanslirådet sin yngre ämbetsbroder, herr hofrådet, och denne skyndade att inställsamt fråga:

— Bror, som brukar vara så väl initierad i politiken, har säkert åter något nytt att förtälja. Och han skyndade att erbjuda i gengåfva sin nyhet. — Min svägerskas kusin kom

i går kväll från Petersburg och han berättade, att — — —

De båda vännerna slog sina kloka hufvud ihop, och det berättades länge och ifrigt. Innan de skildes åt, utbrast kanslirådet med högre röst:

— Jag mötte nyss senatorerna A. och B. De talade om biskopen och sågo ytterst betänksamma ut. Tja!

— Vidare, bror, vidare, jag anar att något är i görningen.

Kanslirådet gjorde en talande gest och höjde på axlarna:

— Tillsvidare vet jag ej något närmare om saken, men — — — Mjukaste tjenare!

Han gick och hofrådet hastade i väg åt sitt håll, men stannade vid vattenkiosken för att kalmera sina flammande patriotiska känslor med ett glas af den Sieverska blandningen. Han stod just i beråd att föra glaset med den läskande drycken till sina läppar, då ett kraftigt slag mot hans vänstra axel kom honom att vända sig om, och han hörde sin vän vice häradshöfdingen med portfölj utropa:

— Ändtligen träffar jag då på en bekant! Berätta hvad du vet. Jag har tre veckor legat på landet och vet ingenting om det som passerat. — Och hofrådet utlade allt hvad han

visste samt gick tom och sorgsen hem. Men v. häradshöfdingen vandrade med sin toma portfölj och hufvudet fullt af tankar till senats-torget, där han utanför Stockmanns butik händelsevis stötte på sin småkusin, landtbruksrådet.

— Nå ändtligen, en människa, som något *vet*, utbrast denne. Nu är du fast! Vi gå att äta frukost; jag bjuder, och då måste du berättat allt hvad du vet. Tidningarna få ju ingenting säga. Kom!

Protester hjälpte ej; frukosten afåts och när det sista madeiraglaslet tömdes, sade v. häradshöfdingen med rullande ögon:

— Ja, det har nu gått *därhän*, att biskopen *måste* resa!

Då klack det i landtbruksrådet, men i det-samma kom han ihåg sin väntande gumma och uppköpet af turnipsfrö och oljekakor. Han suckade, betalade kyparens räkning och reste af i sporrstreck till hotellet.

— Så *kunde* du också dröja förfärligt länge, ljöd landtbruksrådinnans välkomsthälsning i en ton midt emellan fenkol och anis.

Men landtbruksrådet såg ej alls ut som en påtrampad abborre, utan som en trogen, upplust äkta man. Han började mäta golfvet med långa steg.

— Hvarför säger du ingenting, människa?

Intet svar.

— Så stanna då och plåga mig ej längre!
Hvad har händt? Har du tappat börsen?

— Kan du tiga som en sten, Josefina?

— Och det frågar du! Har jag förr pratat om dina affärer?

— De betyda ingenting, då det gäller fosterlandet!

— Tala ut!

— Nå så hör då, men tig med saken, tig åtminstone tillsvidare. Endera dagen, ja, kanske redan i dag skall biskopen göra en lång resa!

— Hvart? Hvarför? Med hvem?

— Ingen vet, men han har väl talat för öppet. — Se så, nu måste jag lämna dig några minuter; jag ska köpa turnipsfröna.

Landtbruksrådet gick stolt och obehindradt sin väg och vek in på kapellet för att snoka efter vetande bekanta, men landtbruksrådinnan satte sig, tuggande på sista skorpan från den sköflade kaffebrickan, steg upp, speglade sig ett tag och började i soffhörnet grubbla öfver, huru det skulle kännas i modershjärtat, då hennes lille älskade 2-årige Väinö Veikko skulle aftjena sin värneplikt.

Känslan blef henne sist så öfvermäktig att hon måste fly. Hon sprang ned till det afplankade rummet, där telefonen fanns uppsatt.

— Kling, klingeli, kling. Interurbana Fredrikshamn, om jag får be. Från 39 91 till 4 82.

— Säger till, då det blir klart, kom svaret.

Landtbruksrådinnan började nu fundera, om hon skulle köpa brunt tyg eller blått, men hann ej ens till garneringen, förrän det åter ringde.

— Hallå!

— Hallå, ja. Ä' det du Anna?

— Ja visst, ä' det du Josefina? Det va' rysligt roligt att höra din röst. Ä' du hemma?

— Nej, vi ä' inresta för att köpa nytt ofvantåg till blåa kammaren och gå till tanddoktern.

— Sa du doktern? Ä' nu den söta Wäinö Weikko sjuk igen? Voj, voj, det ä' ju fasligt ledsamt.

— Skrik inte så! Vi ä' inte sjuka; det gäller bara mina tänder.

— När har han fått sjuka händer?

— Du förstår ju ingenting! — Har — du — hört — hvad — som — har — händt? Jag måste tala saktare, så att ingen kan lyssna. Vet du att biskopen ska' *resa*?

— Kommer han hit på visitation? Det blir ju treffigt!

Landtbruksrådinnan skriker med förtviflans energi:

— Han for i dag till Österland; han for, ty han *måste* fara!

— Det va' förfärligt! — Kling, klingeli, kling! —

Inom en timme berättades det inom femtio familjer i Fredrikshamn och fyratio i Kotka, att biskopen blifvit insatt på Valamo kloster.

Ekens historia.

Den 13 september.

Är jag för femton år sedan tillträdde besittningen af de 8 tunnland 14 kapeland af fosterjorden dem jag är nog lycklig att sedan dess kunna kalla mina, fann jag en höstdag, då jag granskade mitt nya gods, en liten men kraftig ektelning mitt ibland vinbärsbuskarna. Upptäckten förvånade mig, ty jag förstod ej på hvilket sätt ekplantan förirrat sig in i trädgården, där endast inhemska plommon-, körsbärs- och äppelträd höjde sina lummiga kronor öfver bärbuskarnas tätt grönskande rader.

Följande vår var emellertid eken försvunnen. Någon illvillig ovän måste hafva brutit af dess klena stam eller ock hade den lilla stackarn krossats under forslädarnas medar,

hvilka med vinterföre, mig ovetande, skridit fram öfver holmen. Öfver mullen uppstack endast en liten stump af den brustna stammen. Skadan var dock måttlig, tyckte jag.

Hela min varma omsorg som trädgårdsodlare egnade jag åt fruktträden och bärbuskarna. Deras frukter hade blifvit min mödas och mitt arbetes lön. De voro min stolthet, ty på nära nejder funnos ej ädlare äpplen och bättre bär.

Jag reste utomlands. — Efter många månaders bortavaro återvände jag en septemberdag till mitt gods. Hela trädgården prunkade i rött och grönt, så det var en lust att skåda. Förnöjd i känslan af att äga hundratal frukter och tusental bär vandrade jag från bänk till bänk. Men så stannade jag förvånad, ty mellan de röda vinbärsbuskarna böjde sig en krans af smärta ektelningar; de hade skjutit upp kring den afbrutna stammen. Då vaknade hos mig den onda tanken, och i dess spår trampade gärningen. Jag grep min knif och afskar hastigt ekens skott till deras halfva längd. Nu höjde de sig ej mer öfver bärbuskarnas kronor: de hade icke fått mitt lof att växa.

Åter gick en vinter, och våren kom med ljusgröna blad och doftande blom. Jag, mästermannen från senaste höst, gjorde åter min

rund med knif i hand. Afskurna kvistar och körsbärsträdens frodiga rotskott på sandgångarna betecknade min väg. Ordning måste råda i mitt rike; enhvar af mina undersåtar måste växa och verka på sin bestämda plats.

Sist stannade jag vid ekbusken. Till min förtrytelse märkte jag, att dess ljusgröna, saftigt glänsande löf ånyo förmätet höjde sig öfver bärbuskarnas blad, där det förresten vimlade af mask. I ondskefullt sinne dömde jag eken till döden. Men innan jag skred till att utföra domen, såg jag mig försiktigt omkring. Jag visste af gammalt, att det på holmen fanns personer, som alltid uppträdt till den lilla ekplantans försvar, och nu hade jag ej lust att lyssna till vehjärtades förböner och råd.

I min omgifning var allting tyst: hvad träden och buskarna hviskade sinsemellan förstod jag ej. Ingen syntes och ingen såg mig, då jag efter en stund kom löpande med trädgårdsskyffeln i hand. Det var den onde mannens lömska brådska att skrida till sitt värf.

Med ifver gräfdde jag kring ekens rot. Det förvånade mig att den kunde vara så tjock. En stor hög mull låg redan uppkastad på sandgången, men gropen måste jag likafullt göra än djupare. Ändtligen var den färdig.

Jag slängde spaden åt sidan och famnade

med armar och händer kring ekskotten. Så hukade jag mig ned och drog ett kraftigt tag. Jag märkte huru ekroten sakta rördes, och jag satte i med alla krafter. Men förstörelseverket gick dock ej så lätt som jag hade väntat. Roten tycktes hafva förgrenat sig djupt under ytan och bitit sig stadigt fast i fosterjordens sköte.

Åter grep jag till spaden, åter började jag rifva och rycka. Min ifver stegrades; jag snurrade eken rundt, sparkade och bände. Småkvistar krossades under mitt hårda handtag, och friska eklöf nedfölla i mängd. Svetten steg och vreden likaså. Åh, så jag arbetade!

Så blef jag slutligen trött. Motvilligt måste jag medge, att det öfversteg min förmåga att upprycka eken med rötterna. — Grep så i hast åter till spaden, vräkte mullen samman kring roten och smög mig skamflat och besegrad i väg. — —

Många år hafva sedan dess med vårsolsken och höststormar börjats och ändats.

Då jag i dag hälsade på min ek, höjde den sin krona trefaldt öfver bärbuskarna. Mina anfall hade ej vållat dess död; de hade blott bragt dess lifskrafter att stiga.

Tolf minuters uppehåll.

Den 6 oktober.

Det solbelysta stationsuret på Hyvinge visade 10.33, och i detsamma åkte Vasa-tåget fram till perrongen. Vaggonsdörrarna slogos häftigt upp, och nu frammyllrade brådskande grupper af resklädda nord-österbottningar. Medan de få äldre män lugnt nedlyftade sina grå kappsäckar, hastade mödrar med barn och bylten om hvarandra, rödkindade flickor och raska ynglingar och småpojkar släpade fram korgar och sängkläder.

Inom några ögonblick hade alla dessa oroliga människor åter slutit sig samman till en tät klunga oeh väntade under tystnad framför stationshuset att få bestiga det ännu tomta tåget på yttre skenspåret.

Nyfiken och deltagande på samma gång närmade jag mig gruppen och hörde då en yngre kvinna halfhögt yttra:

— Bara vi nu lyckligt sku komma fram till Hangö! Sen är det ingen nöd.

— Ja, därifrån går ju vägen rakt till Amerika, bekräftade en annan.

Jag hälsade på en käck yngling med mössan vid örat och sporde:

— Hvarför lämna igen så många af er landet?

— Åh, man måste ju ut för att förtjena pengar! Här går det så smått; jag har därborta en bror, som på tre år skickat 7,000 mark, och nu har jag fått af honom resbiljett ända fram.

— Är det inte ledsamt att öfvergifva sitt gamla hem?

— Först var det litet, men inte numera; man måste ju resa, när man en gång beslutit så.

— När alla raska unga karlar ge sig i väg och lämna kvinnor och barn att sköta gården, huru skall det sedan gå? frågade jag ytterligare.

Då log han skälmskt och sade sakta:

— Jag *har* ingen kvinna. — Se så, farväl, herrn, jag måste nu upp på det andra tåget.

Emigranterna rusade brådslande fram. Det

såg nu ut som om de gripits af fruktan att komma för sent eller att någon skulle hindra deras affärd. Alla ville på samma gång klänga sig upp på tåget. Bylten och barn kländes i vagnsdörrarna, och här och hvar hördes undertryckt gråt från de minsta. En af de siste som kom i väg, var en tolfårig gosse, iförd oformligt vida, tjocka nya vadmalskläder och ombonad kring hufvud och axlar med sin mammas väldiga ylleschal. Han var så tjock, att han icke orkade stiga uppför vagnens trappsteg. Småleende, men vemodig på samma gång, lyftade jag pilten upp.

Jag utbrast:

— Du marscherar ju styf och rak som en soldat. Skall du bli det?

Ne-nej. Därför far jag. Adjö.

Tåget kvardröjde ännu flere minuter, men när visaren pekade på 10.45, ljöd konduktörens hvisselpipa, och långsamt började hjulen röra sig.

Vemodig såg jag detta fredagståg föra bort så många raska söner och döttrar från ett land, som så väl behöfde deras armars kraft.

Jag tänkte:

Fosterlandskärlekens förutsättning är en högre bildningsgrad än den, som flertalet af vår allmoge hittills förvärfvat sig.

En hedersman.

Den 28 oktober.

Assessor Justus Helsinglund var en välbeställd tjänsteman och därtill en mycket modig man. »Att käckt gå i döden för sitt land och offra lif och blod«, hördes han ofta inomhus tala om, men hände det, att på gatan en liten hundracka plötsligt skällde vid hans sida, lupo kalla kåror utefter ryggen och andedräkten stockade sig. Det berodde dock blott på alltför känsliga nerver.

Tydligast framträdde assessorns mod, då han, omgifven af några pålitliga vänner, satt vid toddyglaset i ett enskildt rum. Då slog han näfven i bordet, höll patriotiska tal och tolkade om de uppoffringar det närvarande sakkälet kräufde af hvarje fosterlandsälskande medborgare; men kom följande dag en ödmjuk

vaktmästare med en lista för att uppbära 5 mark till ved åt de fattiga eller 15 mark såsom garantibidrag till en folkhögskola, då vardt herr assessorn sur och sade: »kom igen en annan gång«, eller ock skref han: »betalar ej vidare«.

Nå ja, detta var icke ett bevis på bristande vilja och tillgångar, utan assessorn hade nu en gång fått den vanan att hållre orda än skrifva, och särskildt ogärna sågs han teckna sitt namn. Däraf kom det sig kanske ock, att ingen kunde påminna sig hafva sett hans namn under massadressen, fastän assessorn förstås nog i princip varit med om den goda saken och gett den sin medborgerliga välsignelse.

Såsom ett exempel på huru högt Helsinglund älskade den västerländska kulturen och dess symboler, må nämnas, att då hans foster-son senaste sommar af en farbror i familjen, som varit i Stockholm, fått såsom gåfva en liten svensk flagga och denna en dag fritt svajat öfver barnens leksaksstuga, blef assessorn så förtjust i den blågula duken, att han tillvaratog den och gömde den kärleksfullt djupt ned i en klädkorg.

En liffig beundrare af tonkonsten och själf gammal sångare hade assessorn varit med i många körer, men sedan han blifvit skallig

och ömtålig för drag, ville han ogärna stå barhufvad vid Alexandersstatyn, särskildt vid så kyligt väder, som det, som plägade föregå ryska påsken. Annars önskade han nog gärna vara med om allt stort och skönt i lifvet och följde noga med sin tids idéströmningar. När det till exempel med ens blef modernt att röka finska papyrosser, sågs ej vidare en enda Bostandjoglo mellan hans läppar, utan idel alster af eget fabrikat: inhemska hylsor, stoppade med tobak från Moskva.

Den förtjensten hos vederbörande var i alla fall en bagatell, men viktigare var, att ingen människa kunnat beslå den korrekta assessorn med något karaktärslyte. Ett infamt rykte hade visst en gång förtalt om några anonyma bref, en liten delikat upplaga af folkfelet, men det var ett uttryck af nedrigt förtal, ty alla visste ju, att assessorn icke tyckte om att skriva. Desslikes var det osanning, att Helsinglund uppträdde brutalt mot underordnade, men hyste en krypande vördnad för allt hvad öfverbefäl och chefer hette. Assessorn var en själfständig karaktär ända från flinten till klacken.

Skulle nu någon af intresse för denne utmärkt exemplariske medborgare vilja informera hans närmare bekantskap, skyndar jag

att berätta, att alla efterforskningar komma för sent.

Assessorn är död. Han dog ogift. Vissa af hans nobla karaktärsdrag hafva dock här och hvar framträdt hos hans småkusiner.

I en missmodets stund.

Den 4 november.

Är stadig medvid fyller seglen, lyckan sitter vid styret och fagert solsken belyser färden öfver rena farvatten, då jublar besättningen segerstolt och ropar ut mot östan och västan: Sen på oss; vår båt är den bästa, dess fart snabbast och vi själfva de kunnigaste på hafven! —

Kan det sägas om Finlands folk, att det under de många medvindsåren, som randats och ändats, gjort på samma sätt? Nej utfaller svaret, om man med folket förstår den stora massan af tysta småborgare, hvilkas arbete och synliga intresse främst koncentrerar sig kring dagligt bröd; ja åter, om folket får identifieras med de opinionbildande och uttryckande tidningarna och deras läsarekrets.

Kasta blott en blick i 80- och 90-talets pressårgångar, och du skall häpna öfver det myckna beröm de inrymma om vårt land, dess folk, näringar och samhällsinstitutioner. Att rum bereds åt dessa ekloger har icke varit tidningsmännens fel. Allmänheten har fordrat att få njuta väl lukten af alla dessa tackoffer, dem okritiska turister, resande festtalare och välvilliga främmande vetenskapsmän i god tro tändt till Finlands ära.

Detta faktum är indisputabelt, och icke dess mindre inbillar sig samma värda allmänhet, att den i stilla ödmjukhet representerar ett extra ordinärt, intelligent, hederligt, anspråkslöst och förstås »fattigt folk, som under polcirkeln kämpar om mödans hårda bröd«.

Vi kunna visst trösta oss med att vi icke själfva sjungit vår egen äras lof, men vi hafva gärna hört utländska hjältetenorer upptaga första stämman, medan vi själfva, bedårade af njutningsfull tjusning, här hemma arrangerat en sakta, ljufligt harmonierande brumkör — hvilken ej klingat så oäfvnen i björnarnas land!

Allt var länge godt och väl, men så ljödo plötsligt häftiga hvisslingar från en publik, som icke alls blifvit inbjuden som åhörare. Den ville äfvnen komma till ordet eller åtminstone slippa höra kväden de där icke passade in i

dess egna molltonarter. Våra österladogensiska antagonister i de ryska tidningarna hafva nog ock till en del alstrats genom komparativ forskning i den finländska tidningspressens spalter. Vi hade bort hålla på vår goda, lagliga rätt, utan minsta tillsats af skryt. Man kan ju nog kämpa utan att prisa sina vapen och sitt mod.

Det hände sig för några årtionden sedan att en remarkabel rysk statsman en dag fick läsa en artikel från Finland, i hvilken förhållandena här prisades. Då log den höge barske herrn och sade: »Finnarne äro dumma. I tid och otid skrifva de om hvad de äro. Vilja de behålla sina föregifna skatter, må de förvalta dem i tysthet, vara nöjda därmed och lära sig konsten att tiga«.

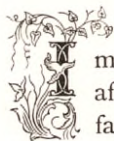
Om torparen säger: »Ser du, herre, jag har fetare åkrar och starkare hästar än du«, så svarar denne första gången »lycka till«, men upprepas skrytet, blir husbonden vred och säger: »till ett magert gods passa bäst magra torpare«.

Tidningsfarsoter.

Den 26 november.

min ego befinner sig en unik samling af gamla gulnade tidningar. Den omfattar en slutnummerkollektion af ett tjugotal i Finland under de tvänne sista årtiondena afsomnade blad och tidskrifter. Om man granskar dessa tidningars lifsförlopp och redaktörernas själskrifna slutnekrologer, finner man, att dödsorsaken för de allra flesta varit allmän blodbrist och kraftuttöming, en sjukdom, som läkarena i detta fall pläga benämna febris catharralis pecuniaria semper florens.

Tidpunkten för hädanfärden har sammanfallit antingen med vintersolståndet, då redaktionen behöft pengar till uppköp af ljus, eller

ock med tredje årets vårdagsjämning, mera populärt kallad första kvartalets slut.

Många blad hafva lefvat sitt första år på ädle gynnares och vänners garanti, andra året på desammes sympati samt på redaktionens hopp, men då detta gemenligen det tredje året svikits, har krisen infunnit sig. Hufvudredaktören har fått lof att sätta sig ned och skrifva:

»Ärade läsare! Vi hafva gjort vårt bästa, men nu måste vi sluta. Vi hafva velat, men icke kunnat. Tidningen dör med detta nummer. Vårt goda uppsåt och vår förmåga må andra bedöma. Adjö!«

Så plär det gå, och det är mycket be-
dröfligt, ty alla dödsfall framkalla ju sorg. Fort-
satta härjningar äro att förvänta, och man-
spillan bland pressens organ torde i den när-
maste framtiden blifva allt större, sedan en ny
farlig epidemi sällat sig till den förra.

Från ingången af nödåret 1899 har näm-
ligen här i landet grasserat influenza generalis
gazzettarum, och den säges hafva uppstått ge-
nom säkerhetsympning eller vaccination af ba-
cilli censurae orientalis. Tillvägagåendet har
varit det vid vaccindepoten vanliga. Offren,
alias redaktörerne, hafva uppmanats att icke
skrika, hvarefter deras armar förlamats och

ombundits, efter att de sedvanliga tre snitten utförts.

För att använda en annan, kraftigare bild, kunde man ock säga, att ett krig har pågått och bläck och tidningsblod, d. v. s. trycksvärta har i massor flutit i sanden.

Af manskapet hafva flere stupat. Jag tänker på Östra Finland — gammal sergeant vid gränsbevakningen, Uusi Savo — fanbärare vid nordkarelska frikorpsen, Haminan Sanomat — träffskjutande artillerist samt Matti Meikäläinen — yngre trumslagare vid lätta kavalleriet. Sjutton mer eller mindre svårt sårade hafva för en tid af sammanlagdt 43 månader intagit hvilobäddar å lasaretten. Slagen mot ansikte och fortskaffningsledamöter hafva antecknats till 386 eller flere än ett skottår består sig dagar.

Vid tanken på all denna manspillan blir en fredälskande tidningsläsare och patriot ve-modig till sinnes. Bäst är att sluta tänka på krig. Men skrifva? Nej. Caesar skref i tiden så utmärkta kommentarier »De bello gallico«, att om man nu i Finland sökte utarbete kommentarier till — —

Nå väl, praefectus censorum och hela sviten, läsen sagan om Sampo Lappelill och fröjden eder öfver Fjällkungens ord: »solen är död«.

Ja, raderna äro ock döda, men mellan-
slagen lefva!

Länge lefve konsten att läsa mellan ra-
derna! Varde detta den sjätte af de sköna och
fria konsterna.

En gammaldags historia.

Den 23 december.

Kvällen led mot sitt slut. Borta i pantlåneinrättningen pekade timvisaren i den gamle studentens slitna silfverur half till tolf och ägaren hade en förkänning däraf. Det var ju den här tiden han vanligen brukade draga upp klockan. Närmare två skulle verket stanna, och det ville han ej. Han kände mekaniskt med handen i västfickan, men fick blott tag i mässingsurnyckeln. Ja, den hade han glömt att gifva med.

Nyckeln var icke mycket märkvärdig, men ändå egnade han den en god stund sin uppmärksamhet. Han hade god tid, han väntade ej främmande, ämnade icke håller gå ut, och

brevet behöfde icke läggas i postlådan förr än kl. 8 på morgonen.

Nu var allt så tyst och behagligt omkring honom. Det sedvanliga bullret i korridoren utanför hade småningom bortdött; hos snickarens hade man redan spisat och gått till hvila.

Larmet från gatan nådde aldrig upp till hans lilla kammare. Han lefde högt öfver sina medmänniskor, han stod himlen hundra fot närmare än de. Men det var honom likgiltigt. Hans himmel fanns ändå där ner, där borta i hörnet af hufvudgatan i den upplysta våningen.

Hon var där som gäst; han visste det, ty det var så hennes sed. *Han* var icke där, det var så hans sed. Han trufdes ej i stora sällskap.

Hon skulle nog vänta, till dess han aflagt sin examen. Det var sedan långa tider tillbaka så öfverenskommet dem emellan. Och 1734-års lag, som låg uppslagen på sängen i vrån, stadgade, att löften böra hållas. Ja, det kände han nog till. Han studerade ju rättsvetenskapen. I åtta år hade han redan hållit på därmed. Ännu var han dock icke på långt när färdig med sin examen. Det återstod för honom så mycket att forska efter och reda ut. Hans fel var, att han var alltför grundlig! Han ville först ur gamla kodexar och lagsamlingar

taga reda på ursprungsordet till hvarje sak, och det hade tagit mycket lång tid.

Det sista året hade han allt mer och mer börjat tvifla på att han någonsin skulle lyckas fylla vilkoret. Hvarför då längre hålla henne bunden, som ville vara fri? Det starkaste band kan ju lösas, således äfven kärlekens.

Han beslöt att icke mer tänka på sig själf; det fanns nog andra som hade det sämre. Enkan med de tre barnen borta i sista rummet, hvarför skulle hon välja sig en dålig make, som endast kunnat lämna barn och nöd i arf!

Han grep ett papper, som låg framför honom. Det var ett gulnadt stycke af »Arbetarebladet«. Han hade sparat tidningen, ty detta nummer innehöll några julverser.

— — — *Det kan hända, att sorgsen och glömd
det dväljes en fattig i kojorna, dömd
till hunger och nöd,
en mor, som ej äger en bit åt de små,
en gubbe i sjukdom på bädden af strå,
en man, som för världen är död.*

*Du mor, som har kära med rosor på kind,
du gamle, som bärgat ditt fartyg ur vind,
du man, som står rak,*

*betala nu Gud, som välsignat ditt värf,
träd in med en kärleksfull blick och en skärf
inunder den fattiges tak!*

*Och du, som har mistat hvad hjärtat haft kärt,
och du, som af lifvet blott bitterhet lärt
och trängtar till frid!*

*En lindring det finnes i sorger och agg:
hvar gång, som åt nöden du gifver, en tagg
blir ryckt ur ditt sinne därvid!*

Han blickade sökande omkring sig, steg upp, plockade ihop några klädesplagg och hvad som återstod af hans torrskaftung och knöt en handduk kring det hela. I dess ena snibb gömde han någonting glänsande och slog en knut på duken. Sen öppnade han förstulet dörren och smög sig, darrande som en förbrytare, till ändan af korridoren. På sista dörrvredet hängde han knytet och skyndade därpå åter till sitt rum.

Han andades lugnt. Ingens rätt hade han trädt för när genom att bortgifva sina egodelar. Hela världen hade i fråga om honom redan för länge sedan gjort sig urarfva. Och hans skyddsling, den gamla fastern, som skämtande sagt sig höra till den adliga ätten Pauvres d'Honteux, hvilade sedan hösten i mullen. Ja,

han kunde, när hälst han ville, göra upp sin sluträkning.

Han satte sig åter. Det var allt bra tyst. Hjärtat slog, och samma takt höllo susningarna i örat. Det var icke utan att han ändå var något ensam.

Nej, där kröp en liten grå spindel öfver pappret, och stannade mellan orden Min — egen. Sedan skyndade den bort och sänkte sig med korta afbrott från bordskanten ned mot golvet. Han lyftade foten för att krossa den. Nej, hvarför skulle han väl krossa sin lilla lyckospindel? Hade den varit svart, ja då hade det varit en sorgespindel, men nu var den ljusgrå och därför fick den lefva. Kanske den ämnade spinna honom ett glänsande lyckonät. Det behöfde han.

En hastig tanke tog plötsligt form. Inom en sekund hade han på det ställe, spindeln nyss lämnat, skrivit tvänne bokstäfver till; där stod nu »Min f. d. egen« — — — Han skrattade tyst. Det såg underligt ut. Det ljöd icke bra att uttrycka sig så där, men det kunde ej mer ändras, det var det enda postpappersark han ägde.

Han skref åter ett par rader, men det gick trögt. Pennan vandrade långsamt fram. Slutligen bet sig udden fast i pappret. Ovilligt

lade han pennskaftet ifrån sig och sträckte ut handen efter en droppflaska på fönsterbrädet. Det var icke farligt gift, det var bara litet konjak till sju mark kannan. Det var verkligen bara som medicin han använde den. Hans forna kamrater hade kallat honom »vattumannen«.

Det kändes ruskigt i rummet, ty ugnen hade ej på de sista dagarna blifvit eldad. Han behöfde någonting värmande. Han fattade med tänderna om korken och drog genom en sakta vridning upp den och hällde litet af drycken i ett glas. Hans ögon glänste, under det han långsamt höjde glaset till sina läppar. En hastig rörelse på armen, hufvudet kastades bakut och glaset var tömdt. Han ruskade på sig, gjorde en grimas och skyndade att sätta bort flaskan.

Sedan torkade han omsorgsfullt upp en droppe, som fallit på bordet.

Den gamle studenten lade armarna i kors och lutade sig bakåt. Det kändes icke mer så kallt i rummet, sedan bloden fått raskare fart. Den gula färgen på kinderna gaf småningom vika för röda flammor. Det var som om tankarna börjat växa. Han tänkte på sitt land, på dess gamla lagar och sist på Olof Vibelius. Nu blixtrade det till i hans stålgrå

ögon. Men det var blott för ett par sekunder. *Han* kunde ju ändå ingenting uträtta. Han hade ju svikit sitt löfte. Han hade förvärvat all kärlek genom sin viljelösa slapphet.

Att förblifva dådlös under dessa tider, då alla arbetade och alla måste arbeta, nej, det gick icke längre an.

Han suckade djupt under sina tankars tryck och lutade hufvudet mot bordet.

Omsider steg han upp och började städa sitt rum och främst sin bokhylla. Hans blickar dröjde kärleksfullt vid månet slitet band. Gick så åter fram till bordet och tog plats. En half timme satt han stilla som en sofvande, så grep han pennan och skref, skref en timme lång. Ännu länge hade han fortsatt, men så slocknade ljuset — — —

— Då husvärden på morgonen kom upp i rummet var det tomt. Gubben hade tänkt säga upp sin hyresgäst, nu behöfdes det ej. Ringa var äfven besväret med utflyttningen af sakerna. Krämarens hustru gaf tjugu mark och tog bort skräpet. Så blef hyran betald.

Hvart ägaren tagit vägen, fick man icke riktigt reda på. Husvärden sade, att den besynnerlige studenten flyttat ut till landet. Kan-

ske hade han rätt. En polis åter påstod sig hafva sett en person famla vid en postlåda och därefter försvinna om hörnet nedåt isen. Klockan hade då varit inemot två på natten.

På julkvällen.

Den 24 december.

Det var julafton i hela den stora kristna världen och således äfven i Gammelbacka torp. Mor ställde undan diskarna, ty julgröten var redan äten, och vid bordet satt far och småsysslade med sina böcker. Ende sonen var borta i Amerika på arbetsförtjenst; sonhustrun hvilade sedan fem år i grafven, men i spiselvrån lekte de båda sönerna med leksakskärran, deras enda, men kära, gemensamma julgåfva af farfar.

— Tag fram en nål och litet svart tråd, sade gubben kort.

— Skall du börja sy på själfvaste julafton? Det är synd, invände gumman.

— Det gäller bara tre stygn; dem förlåter nog Gud.

Och så gaf mor det begärda och följde med undrande blickar, huru far hastigt ref bort det röda omslaget på 1899-års almanack och med çarrande hand började, så godt han kunde, binda in de fläckiga textbladen i en liten svart läderbit.

— Almanackan ska Gustaf få, bara han kommer hem från Amerika.

— Tjugu penni kostade hon som ny, sade gumman och log; snart är hon icke värd en penni. Nyåret kommer ju snart med nya dagar.

— Jaså, du tycker det. Men ser du, jag har satt märkeskors för märkesdagarna och skrifvit litet efter.

— Min och din och barnens födelsedagar har du ju nog förut i minnet.

— Ja, men dödedagarna?

— Ingen i vår släkt har, Gud ske lof, dött i år.

— Nej. Du förstår mig ej nu.

Gubben började åter långsamt blada i det lilla häftet, och gumman, långsynt som gammalt folk, läste öfver hans axel: i *januari* kom urtima landtdagen, i *februari* stora pappret, i *mars* gick deputationen, i *april* gick 2 tidningar i döden, i *maj* gick landtdagen till 4 år, i *juni* gick — —

En skräll från spiselvrån kom det gamla paret att se sig om.

— Akta kärran bättre, gossar, eljes går hon snart sönder! Hvad har ni för er?

— Vi leka bara Finland, men nu är det slut. Spiseln kom i vägen; därför smällde det litet.

— Hvad pratar du för slag, Erik, utbrast farmor och trädde nyfiken närmare.

— Jo, farfar sa i går, att för Finland går det stadigt bakåt och skall så gå ännu en tid. Vi ha döpt kärran till Finland, och nu ha vi skuffat henne baklänges så långt det gick, men spiseln kom i vägen. Nu måste vi börja dra Finland framåt, annars kunna vi inte leka mer.

Farfar steg upp, gick fram till fönstret och strök förstulet med handen öfver ögonen.

— Det blir töväder i natt, sade han sakta.

— Jo, det ser så ut, bekräftade farmor och snöt sig ett tag, fastän hon ej hade snufva. Men låt oss nu glömma alla sorger och lekar och gå till sängs, så vi i morgon i god tid hinna fram till julottan. — Stig fram till bordet, barn, och läs upp en psalmvers, så blir farfar åter glad.

— Läs den, jag tycker så mycket om, bad farfar och satte sig längst bort i vrån med hopknäpta händer.

Och liten Erik läste:

*Bevara, Gud, vårt fosterland,
håll öfver det din starkhets hand,
och var dess hägn i strid som frid,
i sorgens som i glädjens tid.*

Anders Gustaf fortsatte med högre röst:

*Välsigna hvarje trofast själ,
som önskar det af hjärtat väl;
men slå hvar onskans uppsåt ned,
som vill dess fall och stör dess fred.*

— Amen. — Ja, Gud bevare vårt land,
tillade farfar och steg upp.

Sedan lade han välsignande sina tunga
händer lätt på gossarnes ljuslockiga hufvud,
men hvad han tänkte, sade han ej.

Tonernas makt.

Natten mot nyåret 1900.

Andtligen har då äfven detta tunga år gått till ända. Det började och slutade med en söndag, men det blef icke ett söndags-, icke ett lyckoår för Finland. Det vardt fattigt på fröjder och frid, rikt på missräkningar och sorg.

Dess händelser ha ryckt, slitit och tårt på kroppens och själens krafter. Nervernas spänning har varit starkare än någonsin förr. Men de stunder, då tron på det rättas seger sviktat, då sorgflor vemodigt fladdrat kring lagens arm och Dikes vågskål belastats med falska vikter, ha de fosterländska tonerna kommit till oss lugnande, stärkande, tröstande.

Ja, underbart gripande verkade det skådespel, som denna seklets nyårsnatt uppfördes i

det fria vid kyrkans fot. Inga konstens fagra dekorationer, inga ljuseffekter och prålande dräkter, inga applåder!

Det var blott några tusen svartklädda medborgare, män och kvinnor, som efter gudstjenstens slut under midnattens mörker i hvinande snöslagg slutit sig tätt samman kring folkfurstens stod för att ur öfverfulla hjärtan höja ropet: Vår Gud är oss en väldig borg, han är vår sköld och värja; Han hjälper oss af nöd och sorg!

Och psalmen, de vapenlösas stridsbön, klingade klart och höjde sig högt.

När den tystnat, följdes den af en annan.

Vårt folk sjöng om Vårt land. Sången för dagen blef äfven sången för natten.

Sist följde talet. Det blef icke långt. Ingen tröttnade att höra det. Man uppfattade hvarje ord. En medborgare höjde sin röst och ropade: Bed för vårt land, arbeta för vårt land.

Detta var allt.

Folkmassorna började långsamt skingra sig.

Tysta och allvarliga vandrade män och kvinnor sin väg till hemmen. Endast här och där hördes från någon enstaka grupp de första tonerna af Björneborgarnes marsch, men de dogo bort på de sjungandes läppar. Mör-

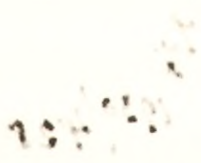
ker och hvinande snöslagg dämpade all hoppfull hänförelse.

De sorgklädda gingo med sina tankars börda att möta det kommande seklet.

INNEHÅLL

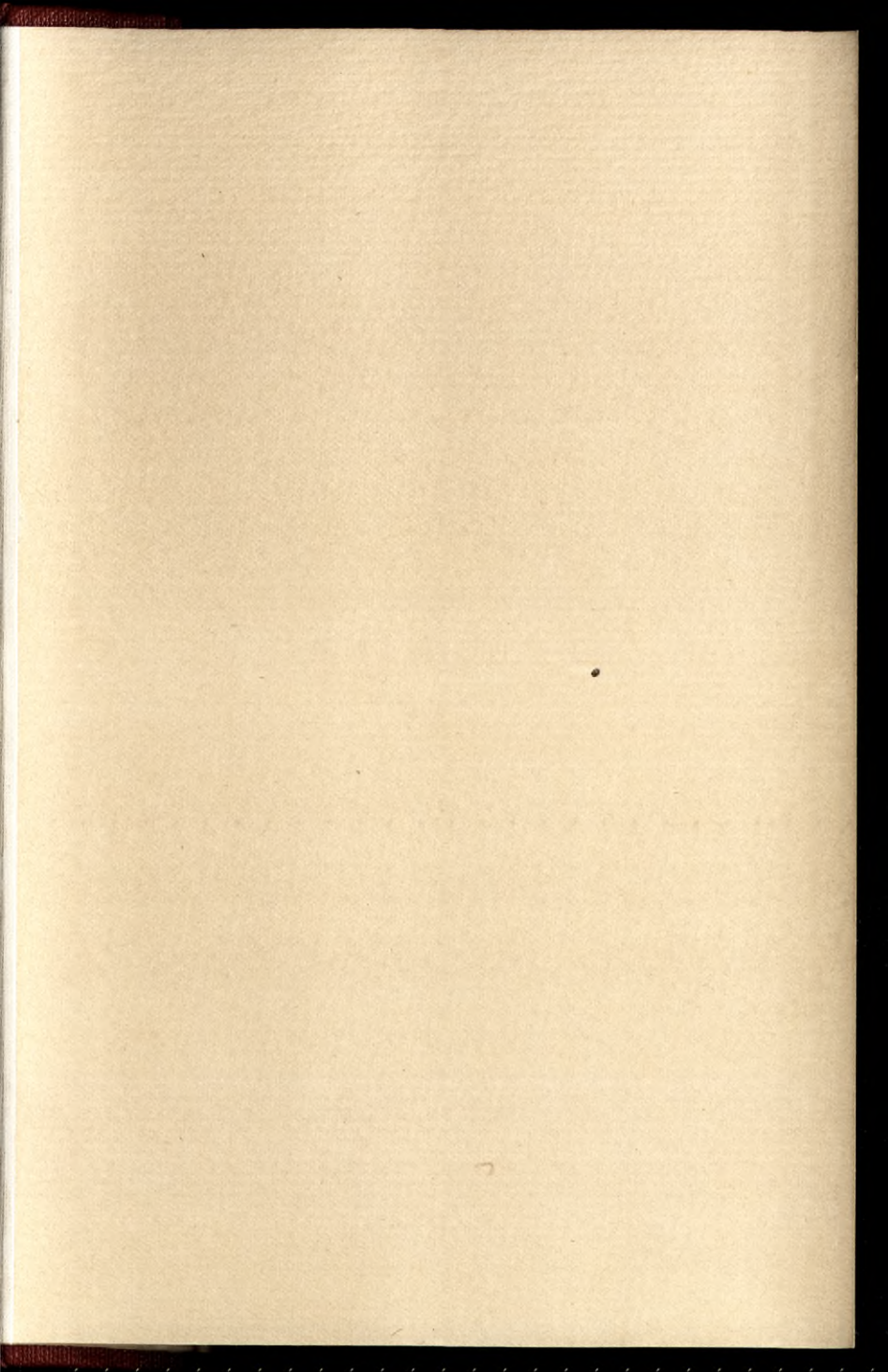
	Sid.
Årets första dag	5
Den femte februari	8
Munter	12
Stor-Klas och Lill-Klas	18
Gamle Nygård	22
Censorerna i Rom	26
Till en tafla af A. Edelfelt	31
Urtima landtdagen	33
Första dagen på landet	35
Utkast till en dikt	40
Förödmjukelse	42
Ur salig Finnemans kvarlåtenskap	48
I en liten landskyrka	57
Finlands starkhetsbälte	60
Biskopens resa	64
Ekens historia	70
Tolf minuters uppehåll	74
En hedersman	77
I en missmodets stund	81
Tidningsfarsoter	84
En gammaldags historia	88
På julkvällen	96
Tonernas makt	100

7.
2
1930/428

L. Vitt.
Rom.

